

Po informacijskem obisku predstavnikov koroških Slovencev pri predsedstvu SR Slovenije

Ljubljana in Beograd za NSKS in ZSO!

Po dolgem molku se je končno oglasila koroška deželna vlada in izrekla svoje — sicer povsem neresnične ter zavestno povzrojene — predstave k položaju slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Sedaj natančno vemo, kako bo izgledala „bela knjiga“, polna ne- in polresnic. In to kljub dejstvu, da se polagoma ustvaritelj koroškega javnega mnenja že začnejo zavedati pomena internacionalizacije za koroške Slovence in dejstva, na kako slabih temeljih bo avstrijsko stališče pred mednarodnimi forumi. Še ni dolgo od tega, odkar se je razpravljalo pred odborom za odpravo rasne diskriminacije v New Yorku. Samo po sebi umevno je, da se bo razprava o dejanski situaciji na Koroškem nadaljevala; provocirala jo je Avstrija sama, ki je verjetno še vedno zaupala v svojo modrost in generalnega sekretarja OZN, ter na dobre zveze do marsikaterega mogotca tega sveta.

Mi takih zvez tudi danes nimamo. Zanesemo se raje na demokratični čut tistih malih in ubogih narodov, ki šele kratko časa uživajo svobodo in jo vedo tudi ceniti. In v tej Organizaciji združenih narodov pač šteje

danes glas Kuvajta ali Mavretanije prav toliko kot glas Velike Britanije ali Kitajske. V pristojni komisiji združenih narodov bo morala Avstrija dokazati enakopravnost koroških Slovencev, kar pa ne bo mogla, ker bo morala prikazati dejansko stanje.

Obsodbe mednarodne demokratične javnosti se bo mogla republika Avstrija in z njo dežela Koroška rešiti le, če bo pripravljena na pogajanja s pristojnim pravnim subjektom — koroškimi Slovenci, ki jih zastopata obe osrednji organizaciji — o paketu zaščitnih ukrepov za slovensko narodno skupnost na Koroškem. Razni komiteji, komisije in omizja za klepet niso rešitev, marveč samo sredstvo za zavajanje javnosti in alibi za lastno nezmožnost. Slovenci nismo zaloputnili vrat, kot trdijo, da bi škodovali našemu ugledu, marveč spoznali smo taktiko!

Fredstavniki Narodnega sveta koroških Slovencev in Zveze slovenskih organizacij pri razgovorih s predsedstvom Socialistične republike Slovenije.

Koroška: stališče o manjšini

Dan mrtvih in živih

V petek in soboto jih bomo obiskali. Šli bomo na njihove grobove in se tam zamislili v svojo človeško minljivost. V mislih bomo pri njih. Hudo nam bo. Preveč močno smo bili povezani. Vez, ki nas je družila tako tesno, se še ni pretrgala. Se ne sme pretrgati. Predobro se namreč zavedamo, da so prav oni ustvarili, na čemer gradimo mi. Premalo bo, ako bomo tja položili samo rože, prižgali kako svečo, zmolili kako molitev zanje.

Ko bomo hodili med grobovi, se nam bo pogosto zgrozilo. Zgrozili se bomo, ko bomo videli, koliko so jih „spreobrnil“ prav po smrti. Videli bomo nemške napise na grobovih ljudi, ki so bili celo življenje zavedni Slovenci, ki so morali okusiti za časa nacizma bridkost izgnanstva. Pa niso klonili. A klonili so njihovi otroci. Pravijo, da se zavedajo, kaj so morali pretrpeti starši, kaj so morali pretrpeti sami. A tega ne bi hoteli doživeti še enkrat, predvsem otroci naj bodo očiščeni za vedno tega madeža, madeža slovenstva.

Kaka človeška zaslepljenost, kaka sužnost človeškega duha, ko niti mrtvi ne smejo ostati to, kar so bili, ko so še živeli!

Obiskali bomo grobove, ki so postali žrtev vse nakopičene človeške odurnosti, strahotnega sovraštva. Zdaj bodo ti grobovi okrašeni, sveče bodo gorele, ljudje bodo stali tam in se spominjali ljudi, ki so dali za narod svoje največje imetje, življenje. In pretreslo nas bo, ko bomo videli, da se jih sramujejo nas bo, ko bomo videli, da so starše po smrti „spreobrnil“.

Naša zgodovina je polna takih pretresljivih sprehodov med grobovi. Doživeli smo bičanja in križanja in pogrebe. Obsodili so nas na smrt, in že spet hočejo zbirati podatke in sezname, da bi točno videli in vedeli, kdo so tisti neuklonljivi ljudje. Za vsak primer.

Čez naš narodni prostor so divjali silni viharji. A vsi so doživeli svoj konec. Vse je pokopala zgodovina. Ti grobovi so posejani širom po naši zemlji. Le narod je ostal. V grob, ki so ga izkopali in namenili njemu, so se pogreznili grobarji sami.

V ponedeljek je urad koroške deželne vlade objavil svoje stališče k vprašanju izpolnitve člena 7 avstrijske državne pogodbe. To stališče je bilo objavljeno neposredno po državnem prazniku, in po obisku koroških Slovencev v Ljubljani in njegovo besedilo je ena sama hvalnica na „velikodušnost“ Avstrije v zadevi manjšinske politike.

Sprva je v stališču ugotovljeno, da so „avstrijski državljani iz slovenske manjšine na Koroškem“ (definicija urada koroške deželne vlade) v pravnem pogledu enakopravni ostalim avstrijskim državljanom. Pri tem se sklicujejo celo na državni temeljni zakon iz leta 1867.

Te ustavne zapovedi enakopravnosti pripadnikov oblasti v deželi nikoli niso kršili, stoji nato v poročilu ter sarkastična pripomba, da se je more vsak, ki trdi, da se je ta pravica kršila, tozadevno pritožiti pri ustavnem sodišču.

Nadalje se poročilo bavi z enakopravnostjo slovenščine v upravi ter o posebnem zakonu na področju pravosodja. Na področju deželne uprave obstaja možnost v 35 občinah dvojezičnega ozemlja, da se vložijo vloge tudi v slovenščini, ter se je ta postopek priporočal tudi občinam. Ker je uradu deželne vlade očitno zmanjkalo nadaljnjih argumentov, naštevata nadalje še enakopravnost na področju javnih investicij, kot so to elektrifikacija ter cestno omrežje. Ob koncu pa ugotovi, da moremo le na področju dvojezične topografije govoriti o zamudnosti Avstrije, ter opozori na načrtovano dokumentacijo o izvedbi člena 7, ki jo je terjal teden poprej deželni zbor.

Tako daleč poročilo urada deželne vlade. Tristranski papir vsekakor dá predokus na tisto belo knjigo, ki jo namerava izdati zvezna vlada in v območju lastnih kompetenc tudi deželna vlada. Negalantno bi človek rekel, da je ta enakopravnost, na katero se papir deželne vlade sklicuje, gola laž. Nihče pa ne more biti užaljen, če ugotovimo, da v njem mrgoli polresnic; pa tudi neresničnosti: Saj je res, da so koroški Slovenci po avstrijskih ustavnih zakonskih določilih enakopravni. Saj drži, da obstoja za koroške Slovence poseben zakon o sodnem jeziku.

Ali nobene besede v tem stališču ni o tem, da zakon o sodnem jeziku velja le za tri od devet sodnih okrajev in le deloma za prvo instanco, da večina koroških Slovencev v okrajih Velikovec, Dobrla vas, Rožek, Celovec, Beljak in Šmohor sploh ne more uporabljati tega sodnega jezika, za katerega je bilo potrebno, da so uredili poseben

podkomite v okviru kontaktnega komiteja, tako je neuporaben. Prav tako se bodo bralci gotovo začudili, da obstaja po papirju deželne vlade skoraj v vseh občinah dvojezičnega ozemlja možnost za dvojezične vloge. Večina prizadetih občanov za to možnost sploh ne ve in če so hoteli to možno (Nadaljevanje na 4. strani)

Uradno poročilo o obisku

Predsednik Predsedstva Socialistične republike Slovenije Sergej Kraigher s članoma Predsedstva republike Vido Tomšič in Mitjem Ribičičem je sprejel pretekli petek delegacijo slovenske narodne skupnosti v Avstriji.

V delegaciji, ki sta jo vodila predsednika Narodnega sveta koroških Slovencev in Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Joško Tischler in dr. Franci Zwitter, so bili: dr. Pavle Apovnik, inž. Franc Einspieler, dr. Matevž Grilc, Rado Janežič, Karel Smolle, Štefan Trampusch, Lubo Urbajs in dipl. jur. Filip Warasch.

Razgovorov sta se udeležila tudi generalni konzul SFRJ v Celovcu Bojan Lubej in generalni sekretar Predsedstva SR Slovenije Zvone Zalar.

Predstavniki koroških Slovencev so seznanili Predsedstvo republike s stanjem in problemi slovenske narodne skupnosti na Koroškem s posebnim ozirom na položaj te skupnosti, ki ga je povzročil sklep avstrijskih parlamentarnih strank o ugotavljanju manjšine zoper voljo celotne slovenske narodne skupnosti na Koroškem in stališča, potrjena na zboru zaupnikov in odbornikov obeh organizacij dne 6. oktobra 1974 v Celovcu.

Predstavniki koroških Slovencev so menili, da je spričo neizpolnenih mednarodnih obveznosti Avstrije iz državne pogodbe in stopnjevanega nasilja nem-

škonacionalističnih krogov proti Slovencem nujno potrebno posvetovanje z najvišjim organom SR Slovenije o načinu in oblikah podpore ter o ukrepih matičnega naroda in Jugoslavije v skladu z njenimi pravicami in obveznostmi kot so podpisnika avstrijske državne pogodbe za uresničitev njihovih ustavnih in mednarodno-pravno zagotovljenih pravic.

Posebno so koroški Slovenci poudarili potrebo po primernem obveščanju in angažiranju mednarodnih forumov in javnosti o dejanskem stanju slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Predsedstvo Socialistične republike Slovenije je po izčrpnih pogovorih, v katerih so bile osvetljene vse plati tega stanja, potrdilo zastopstvu koroških Slovencev, da presoja njihov položaj in potrebne ukrepe enako kot oni sami. Predsedstvo republike je v skladu s svojimi ustavnimi pravicami in obveznostmi, ki jih ima pri oblikovanju in izvajanju zunanje politike in mednarodnih odnosov, zagotovilo, da bosta Slovenija in Jugoslavija z ustreznimi ukrepi nudili vso podporo in pomoč koroškim Slovencem v njihovem boju za celovito izvajanje avstrijske državne pogodbe kot prvega pogoja za njihovo resnično enakopravnost in njihov vsestranski razvoj v republiki Avstriji.

Naš gospodarsko-politični komentar ob zadnji proračunski debati mandatne dobe:

Avstrija se je znašla na tleh realnosti

Zadnje tedne postaja vse bolj očitno, da prihaja med činitelji avstrijske gospodarske politike do potrebnega streznjenja. Skoraj dve leti, v vrstah vladne stranke pa tudi do zadnjega tedna, je bilo mogoče slišati mnenje, da je Avstrija v gospodarskem pogledu „otok blaženih“ in da se bodo gospodarske represije v Ameriki, Veliki Britaniji, Italiji, Zvezni republiki Nemčiji in drugod pred vrati Avstrije ustavile.

Medtem ko ena plat avstrijskega zvona še vedno bije v to smer, se z druge strani slišijo vse drugačni glasovi. V nasprotju s časopisi socialistične stranke, ki še vedno

trdijo, da je v avstrijskem gospodarstvu vse v najlepšem redu,

■ čeprav obseg uvoza čedalje bolj presega obseg izvoza,

■ čeprav je turistično gospodarstvo letos doživelo svoj tretji zaporedni in hkrati najhujši udarec,

■ čeprav je gotovo, da Italija kot glavni kupec avstrijskega lesa in mesa stoji pred bankrotom in

■ čeprav je morala Avstrija letos za uvoženo nafto plačati okoli 10 milijard šilingov več kot lani,

sta se vlada in gospodarska zbornica pred

kratkim le zedinili na ugotovitve, da je tudi v Avstriji čas miselnosti nebrzdane konzumne družbe pri kraju. Na tej ravni se je vlada znašla tudi z ostalimi činitelji socialnega partnerstva.

Ob ugotovitvi, da je čas nebrzdane konzumne družbe pri kraju, so bila določena tudi načela nadaljne gospodarske politike v Avstriji. Ta načela so osredotočena na pojme: zmernost, varčevanje z energijo, odstop od pospeševanja dosedanjega naraščanja blaginje in politika brzdanja naraščanja osebnih dohodkov. Cilj koncepta take gospodarske politike je — kakor je dejal finančni minister Androsch — ohranitev sedanjega števila delovnih mest in preprečenje brezposelnosti, ki v številnih deželah konstantno narašča in ki kaže svoje prve pojave tudi v Avstriji.

Na poti uveljavljanja teh načel so vlada in socialni partnerji že precej edini v tem, da bo treba v prihodnje od dosedanjih restrikcij na področju podeljevanja kreditov in na področju gradbenega gospodarstva preiti k drugim instrumentom. Kot taki so v diskusiji smotnejša politika na področju zaslužkov in osebnih dohodkov in doslednejša politika varčevanja na področju državnih, deželnih in občinskih izdatkov. Socialno partnerstvo, ki je v letih konjunktore zgubilo svoj osnovni namen in pomen, je treba znova aktivirati in mu priznati v gospodarski politiki status, kakršnega je imelo v letih gospodarskih težav po drugi svetovni vojni in v času zadnje gospodarske recesije med leti 1965 in 1969.

Med vlado in socialnimi partnerji prevladuje tudi spoznanje, da mora do potrebne zmernosti priti zlasti pri naslednji rundi pogajanj o zvišanju osebnih dohodkov delojemalcev, do katere bo prišlo v začetku prihodnjega leta. Edinost obstaja tudi v tem, da je treba zmanjšati bremena malih in srednjih podjetnikov, ki so jim bila naložena lani z novim davčnim vijakom. Pri tem je govora zlasti o olajšavah na področju gradbenega gospodarstva, za turistična pod-

jetja in za številne zvrsti podjetij industrije in trgovine tekstilne, oblačilne, usnjene in obutvene branže.

Pri vsem tem gre za stvarna in konstruktivna razmišljanja. To sledi med drugim tudi iz tega, da so se predsedniki štirih ustanov socialnega partnerstva — poleg zvezne gospodarske zbornice še zvezne kmetijske zbornice, sveta delavskih zbornic in sindikalne zveze — pred kratkim soglasno izrekli za reaktivizacijo sodelovanja na poti iz nastale gospodarske dileme. Ker stoji gospodarska in kmetijska zbornica pod vplivom ÖVP, delavske zbornice in sindikati pa pod vplivom SPÖ, izgleda, da gre obdobje osmih let, odkar se omenjeni stranki kot vladni ali pa kot opozicijski stranki borita za svoj prestiž, h kraju. V očigled gospodarsko politične stvarnosti hoče zaenkrat še vsaka od njih ohraniti svoje lice s tem, da pledirata za preložitve državno-zbornskih volitev, do katerih mora priti oktobra prihodnjega leta, na prihodnjo pomlad. Katera od njih bo sestavila novo vlado, je vprašanje, na katero je spričo reaktivizacije socialnega partnerstva odgovor že na krožniku. Ta pa se glasi: rajši v koalicijski kot v opoziciji. (bl)

Dr. Pavel Apovnik komentira:

Urad koroške deželne vlade je izdal junija letos osnutek razvojnega programa za koroški centralni prostor. Po tem osnutku naj bi koroški centralni prostor zajel te-le predele v deželi: območje avtonomnih mest Celovec in Beljak; v političnem okraju Celovec-dežela: občine Žrelec, Trg, Bistrica v Rožu, Borovlje, Glanegg, Grabštanj, Hodiše, Kotmara vas, Kriva Vrba, Bilčovs, Štalenska gora (Magdalensberg), Žihpolje, Gospa Sveta, Otok, Možberk, Osoje, Pokrče, Poreče, Škofiče, Steindorf in Dholica; v političnem okraju Beljak-dežela: občine Podkloster, Arriach, Bekštanj, Rožek, Šent Jakob v Rožu, Vrba, Treffen, Vernberk in Weißenstein; v političnem okraju Št. Vid: občine Liebenfels, St. Georgen am Längsee in Št. Vid.

Območja teh občin naj bi bila po zamisli načrtovalcev težišče gospodarskega, socialnega in kulturnega razvoja Koroške. V tem območju naj bi bil cilj raz-

voja predvsem pospeševanje in nadaljnja izgradnja industrije in obrti in s tem v zvezi nadpoprečna zgostitev bivališč in delovnih mest.

Čeprav so bile vključene v centralni koroški prostor dodatno še dvojezične občine Št. Jakob v Rožu, Bistrica v Rožu in Borovlje, ostaja pretežni del južnokoroškega dvojezičnega ozemlja izven centralnega prostora. Tako na primer niti ena občina političnega okraja Velikovec ni zajeta v ta prostor. Tudi občini Šmarjeta v Rožu (v političnem okraju Celovec-dežela) ter občini Straja vas in Čajna v Zilji, sta ostali zunaj centralnega prostora. Posledice so očitne: medtem, ko v centralnem prostoru narašča število prebivalstva in se tam koncentriira tudi kapital, v obrobni predelih stagnira število delovnih mest, kar prisili prebivalstvo, da se odseli, oziroma da se dnevno vozi na delo izven domačega okolja. Iz vidika ohranitve in razvoja slovenske narodne skupnosti na Koroškem moramo osnutek Urada koroške deželne vlade o razvojnem programu za koroški centralni prostor odkloniti.

Ker je KTZ pisala, da je NSKS prikrita organizacija ekstremistov:

Tageszeitung zgubila proces

V petek dopoldne je bila pred celovskim sodnikom za tiskovne zadeve sodnijska obravnava, katero je vložil predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev, dvorni svetnik dr. Joško Tischler proti glasilu koroške socialistične stranke, Kärntner Tageszeitung.

V izdaji z dne 30. avgusta je namreč urednik KTZ Ernst Geyer napisal uvodnik, v katerem je označil Narodni svet koroških Slovencev kot „prikrito organizacijo ekstremistov“. Proti temu diskriminatoričnemu očitku, ki ga je KTZ prinesla v zvezi z člankom Karla Smolleta v Našem tedniku, kjer je primerjal primer Ciper s koroško situacijo, je predsednik NSKS vložil tožbo.

Na obravnavo ni bilo ne odgovornega urednika „Kärntner Tageszeitung“, Michaela Kuscherja in tudi ne avtorja inkriminiranega članka Geyerja. Pač pa je njihov zastopnik, odvetnik dr. Ulrich Polley izjavil, da njegovima mandantoma ni znana nobena izjava in nobeno dejanje privatnega tožilca dr. Joška Tischlerja, po katerih bi se dalo sklepati, da je Narodni svet prikrita ekstremistična organizacija. Odvetnik predsednika NSKS, dr. Janko Tischler je nato vprašal, če to velja tudi za ostale odbornike in člane Narodnega sveta. „Glede tega ne dam nobene izjave, sicer me tožijo,“ je dejal dr. Polley v imenu svojih mandantov ter pripomnil, da to ni predmet postopka. Odvetnik dr. Janko Tischler je nato predlagal, naj bi se obravnava predložila, da bi sodišče poslalo osebno vabilo obtožencema, kar pa je sodnik zavrnil.

Sodišče je spoznalo, da sta oba urednika kriva. Odgovorni urednik Michael Kuscher je bil obsojen na denarno kazen v

znesku 2000 šil., avtor članka Ernst Geyer pa mora plačati 1000 šil. kazni. Oba skupno pa morata privatnemu tožilcu plačati globo v znesku 1500 šil. ter poravnati stroške celotnega postopka.

Obravnava je bila „seveda“ v nemščini. Kajti čeprav so v Celovcu samem našli celo pri zadnjem ljudskem štetju štirište-

vilčno število Slovencev, krivični zakon o sodnem jeziku ne dopušča celovskim Slovincem uporabo materinega jezika pred sodiščem. Celotno predsednik Narodnega sveta in lepo število drugih vidnih Slovencev, je primoranih na sodnji uporabljati izključno nemščino. Očitno pa te diskriminacije nihče ne uvidi.

Volitve: KPA je objavila kandidatno listo

Na sedežu KPA v Celovcu je bila v soboto izredna konferenca koroške komunistične partije, kjer so stala v ospredju predvsem vprašanja okoli deželnozborskih volitev 2. marca. Na zborovanju je bil navzoč tudi predsednik KPA Franz Muhri.

V svojem govoru se je tajnik koroških komunistov Arnulf Raimund dotaknil tudi vprašanja koroških Slovencev ter glede samostojne slovenske liste dejal, da je leta produkt nezadovoljivosti koroških Slovencev s politiko SPÖ in ÖVP, poleg tega pa je „delna kandidatura“ (Raimund) koroških Slovencev tudi pogojena zaradi močnih antikomunističnih predsodnikov na Koroškem. Naloga komunistične partije naj bo zaradi tega, seznaniti prebivalstvo z bojem KPA, je zaključil strankin tajnik.

V diskusiji je bil tenor predvsem nezadovoljstvo z monokolorno vlado — tako rdečo ko črno — ter pozitivna stališča glede manjšinskega vprašanja. Na izjave neke diskutantke, češ da so Slovenci s tem, da kandidirajo na posebni listi in ne podprejo skupno KPA, le-tej nevaležni za njena prizadevanja v zvezi z manjšinskim vprašanjem, je odgovoril Raimund, da je po tej lo-

giki nevaležno celotno delavstvo Avstrije, ko tako redko podpira komuniste. Slednjič je predsednik koroške organizacije KPA Josef Nischelwitzer predložil kandidatno listo za deželnozborske volitve. Za nosilcem liste Arnulfom Raimundom kandidira sin prof. Janka Messnerja, Mirko, študent na Dunaju. On naj bi pomagal pridobiti čim več slovenskih glasov za listo KPA.

Primorski Slovenci naš boj pozorno spremljajo

Ob priliki Gallusovega koncerta v Katoškem domu v Gorici je član predsedstva NSKS Karel Smolle v svojem pozdravnem nagovoru oralal težavno situacijo, v kateri se nahajajo koroški Slovenci in predvsem opozoril na zaostrite vprašanja zaradi odločitve avstrijskih strank, da hočejo izvesti preštevanje koroške slovenske narodne skupnosti. Smolle je poudaril, da predstavlja tudi to en del internacionalizacije koroškega vprašanja, da obveščamo vse naše rojake, ki živijo bodisi v Sloveniji, bodisi v zamejstvu ali zdomstvu o težkem položaju Sloven-

Izjava

V izdaji našega periodičnega lista „Naš tednik“ štev. 28 z dne 12. 7. 1973, smo objavili članek, kjer je bilo zapisano sledeče:

„... Kdaj se bodo odprle oči avstrijskim demokratom in končno spoznali, da je delovanje oseb in organizacij neonacistično-fašističnega in terorističnega značaja ne samo kriminalno, temveč tudi protiustavno? Saj je dobro znano, da ima skrajno desničarska organizacija „Freikorps Europa“ tudi sorodne organizacije na Koroškem. Pasivno zadržanje in kapitulacija avstrijskih oblasti pred „Kärntner Heimatdienstom“ je že pokazala prve sadove v jeseni lanskega leta!

Če Avstrija ne bo TAKOJ in dosledno uvedla odločne korake proti vsaki neonacistični organizaciji, ki so protizakonite, potem je pričakovati še več takšnih Dostalovih primerov! Brezdomno pa bo imela „Dostalitis“ za Avstrijo precej hujše posledice kakor slinavka in parkljevka.“

K temu izjavimo, da neonacistično-fašističen in terorističen značaj ter kriminalno in protiustavno zadržanje nismo hoteli očitati „Kärntner Heimatdienstu“ in zaradi tega nimamo povoda, da bi osporavali čast privatnega tožilca gospoda dr. Josefa Feldnerja.

Janko Tolmajer, odg. urednik

cev na Koroškem. Kajti napad na osnovne pravice slovenskega življa na Koroškem predstavljajo hkrati tudi napad na celotno narodno telo. Tak vidik je toliko bolj pomemben, če spoznavamo, da je protislovenska argumentacija povsod tam, kjer živijo Slovenci kot manjšina, zelo podobna in da gre v bistvu za iste netolerantne in fašistične sile, tako na Koroškem kot v Italiji, ki želijo preprečiti nemoten in zdrav razvoj slovenske narodne skupnosti. Član predsedstva NSKS je prosil tržaške in goriške Slovence, naj budno spremljajo razvoj na Koroškem ter obljubil, da bodo tudi koroški rojaki v podobnih težkih prilikah pripravljeno postaviti „za primorske rojake svojo roko v ogenj“.

Predsednik ZSKP dr. Humar je obljubil, da primorski Slovenci nas koroške rojake nikdar ne bodo pozabili in da globoko sočustvujejo z nami. Izrazil je tudi pripravljenost, da bodo goriški in tržaški Slovenci po svojih močeh informirali italijansko javnost o napredovanju in novih podvigih protislovensko usmerjenih sil na Koroškem. Oba govornika sta izpovedala, da bomo le s skupnimi moči in ozko povezanostjo zmogli obraniti naš narodni življenj, tako na Koroškem kot na Primorskem, hkrati pa obe slovenske narodne skupnosti dvigniti do vsesplošne kulturne, gospodarske in politične samobitnosti.

MLADI LITERATI SO OBISKALI SELE:

Pred sto leti se je rodil Meško

Mladi literati iz osnovne šole Franja Vrunča v Slovenj Gradcu so se odpravili na pot, na Sele, kjer je Meško toliko let župnikoval in pisal. Tam, kjer je pod ljubljenim domačo rušo tudi našel svoj zadnji dom. Mladi pa so hoteli izvedeti, ali danes še živi spomin nanj med ljudmi tam okoli.

PO DOMAČE PRI VRČKOVNIKU

Obisk kmetij na Selah je pripravila učenka 8. razreda, domačinka Vikica Hovnik. Najprej smo se oglasili na kmetiji Jožefa in Antona Hovnika, po domače pri Vrčkovniku.

Nismo še prav sedli, ko je pogovor o Mešku že stekel. „Bila je strašna noč, takrat, ko je umiral,“ nam je pripovedoval Tone. „Vihar je tulil okrog hiše in ruval drevje. Kakor da bi tudi narava vedela, da dober človek odhaja od nas.“

Janja pa že vprašuje: „Kakšen je bil Meško, vesel? Je imel rad otroke?“

„O, otroke je že rad imel in znal se je z njimi pogovarjati,“ ga opisuje Jožefa. „Po zunanosti je bil kar prijeten, bolj majhen kot velik, in suh. V družbo ni preveč rad zahajal, pač pa je bil zelo vesel, če ga je kdo obiskal. Rad se je sprehajal po gozdu in razmišljal ter opazoval naravo.“

Tone je kasneje vseeno spet povzel besedo in nam povedal, da so domačini vedeli, da Meško piše. „In potem smo dobili njegove knjige ter zasledili našo faro in njene prebivalce v njih. Tako, na primer, v knjigi Mladim srcem med drugimi opisuje tudi Repotočnikovega Miho, čeprav ga drugače imenuje.“

Pri Vrčkovniku imajo tudi veliko njegovih knjig. Nekaj so jih kupili, nekaj pa jim jih je Meško podaril.

NA PISATELJEVEM GROBU

Le steža smo se prebili do pokopališča ob cerkvi na Selah. Cesta je bila ozka, strma in snežna. Vendar pa nismo odnehali in tako smo v polmraku prišli do pisateljevega groba. Učenci so prižgali svečke in razmišljali smo o življenju Meška.

Rodil se je 28. oktobra 1874. leta v Ključarovicah v južnih vinorodnih Slovenskih gorah. Nižjo gimnazijo je obiskoval v Ptuj, višjo pa v Celju. Tri leta bogoslovja je končal v Mariboru, potem pa je stopil v samostan v Št. Pavlu v Labotski dolini. Ko je opravil četrti letnik bogoslovja v Celovcu, je postal duhovnik in služboval v različnih krajih na Koroškem; pri nas je bil najdlje v Mariji na Zilji pri Beljaku, največ pa v Št. Danijelu nad Prevaljami v Mežiški dolini. Po izgubljenem plebiscitu so ga avstrijske oblasti kot „veleizdajalca“ zaprle, po prevratu pa se je moral umakniti v Jugoslavijo — na Štajersko, na Sele nad Slovenjim Gradcem. Tudi njega je okupator leta 1941 izgnal v Srbijo, leta 1945 pa se je vrnil na Sele. Tu je ostal do svoje smrti 11. februarja 1964. Na Selah je torej živel več kot 43 let.

DAROVAL MU JE VSE SVOJE KNJIGE

Prišli smo na kmetijo Marije Kotnik, po domače pri Klančniku. Pri njej, v kuhinji, je sedel in pil mošt tudi Jože Kotnik. Kmalu smo se zapletli v pogovor, vprašanja pa je tukaj postavljala učenka 8. razreda Marina Založnik.

Jože je bil zelo zgovoren: „Od 1921. leta je bil tu pri nas. In radi smo ga imeli. Vsak mu je lahko zaupal svoje težave in vsakomur je pomagal. Res smo se zelo dobro razumeli.“

MESTNO GLEDALIŠČE V CELOVCU

Spred celovškega Mestnega gledališča za naslednje dni: **Četrtek, 31. oktobra: ŠEST OSEB IŠČE AVTORJA** (Sechs Personen suchen einen Autor), drama v dveh dejanjih Luigija Pirandella; isto delo bodo ponovili v **sredo, 6. novembra. V soboto, 2. novembra: LILIJOM**, drama Franca Molnarja. **Četrtek, 7. novembra: JANKO IN METKA** (Hänsel und Gretel), pravljica opera Engelberta Humperdincka.

Vse predstave se pričnejo ob 19.30.

„Ko je bil že star in je težko hodil, sem ga velikokrat vozila naokoli v bolniškem vozičku,“ nam pripoveduje Marija. „Takrat mi je veliko pravil o svojem življenju. Takrat mi je podaril tudi nekaj svojih knjig.“

„Meni pa je dal vse svoje knjige,“ se je takoj oglašil Jože. „Ko je namreč prišel okupator, sem jih skrili, da jih ne bi našli in uničili. Pozneje mi jih je Meško daroval.“

Tudi tukaj izvemo, da je bil Meško miren in tih, da je rad zahajal v gozd in razmišljal. Nad vse pa je ljubil svojo domovino, še posebno pa Koroško.

„Ja, pa tudi pri kmečkih opravilih nam je veliko svetoval in pomagal; prav zares je bil človek, ki ga težko najdeš,“ reče ob koncu našega obiska Jože.

Končali smo naše potovanje po delčku življenja Ksaverja Meška. Toda naše razmišljanje o njem se še ne more končati.

DRUGA DOMOVINA

Ksaver Meško je ljubil svojo domovino, svoj rodni kraj. Toda še posebej močno je vzljubil Koroško, svojo drugo domovino. In ko je nekoč hodil v gozdovih okrog Št. Da-

nijela nad Prevaljami, je razmišljal in svoje misli tudi zapisal:

„Stojim tu in žalostne misli mi hite tja gori v deželo, ki mi je postala druga domovina, dasi mi je ona čisto in prečestokrat mačeha, do dna srca hladna in ledena. Ah, kako se je zaletavala tam čestokrat v me burja, burja prirode, burja življenja, kako me je pretresavala, kako neusmiljeno me šibala! Kako sem prišel od podružnice večkrat ves trd, prezebel do kosti. A sem si rekel: „Le brij, burja! Le bičaj in bij me v lice, v prsi, v kosti in v srce. Smejim se ti, močnejši sem od tebe.“ In ko so zbesnele čez me še bolj bodeče in boleče burje življenja, sem si dejal: „Le bijte in šibajte me, ne upognete me, ne zlomite me!“

A vele in besnele so burje ne samo čez me, čez vso deželo, čez ves narod so vele, brile in besnele. In baš ob teh burjah in viharjih sem vzljubil to deželo. Ob dneh trpljenja, ko sem videl deželo, in ves narod ovenčan s trnjevim vencem zasramovanja in preganjanja, sem vzljubil ta hladni biser med našimi deželami, vzljubil z veliko, pekočo ljubeznijo, s katero ljubim vse nesrečne in trpeče.“

Ko sem se zadnjič vračal s Sel in sem na nekem transformatorju zagledal napis: „Zahtevamo pravice za koroške Slovence!“, sem si dejal: „Zakaj mora, Ksaver Meško, ta dežela, ta tvoja druga domovina, še danes trpeti vse te viharje in burje?!“

T. IVIČ

„Lilijom“ na deskah Mestnega gledališča

V celovškem Mestnem gledališču so postregli ljubiteljem dramske umetnosti z noviteto madžarskega dramatika Franca Molnarja (1878—1952), in sicer so postavili na oder njegovo najboljšo dramo „Lilijom“, ki je dosegla v teku pol stoletja svetovni sloves.

„Lilijom“ ni nobena tragikomedija v običajnem smislu, temveč je ljudska basen, čudežna pripoved o usodi „trmoglavca“, pravzaprav človeka, s katerim se težko izhaja, gre namreč za moškega, ki ga nihče ne razume, je pa temu sam kriv, ker si ne pusti nič dopovedati, ki se v svoji jezi ne zna brzdati; človek, ki je še celo v nebesih trmoglav, kot je bil na zemlji uporen človek, ki, kot rečeno, ne more iz svoje kože in ga na koncu zato vsi pomiljujejo.

Celovški igralci so natančno sledili navo-

dilom in zahtevam inscenatorja Herberta Wochinza, ki je s to režijo „Lilijoma“ ponovno potrdil, da je mojster svoje stroke. K njegovemu uspehu je pripomogla scena scenografa Matije Kralja, ki je sledil napotkom režiserja in ustvaril naravno okolje, kakršnega si je želel sam avtor, medtem ko je kostume igralcev, ki so se slogovno ujemali s predmetnim miljejem, oskrbela Evelyn Frankova.

Glavna nosilca vlog Peter Ertelt kot Lilijom in Elfriede Schüssleeder kot njegova ljubica, sta pretresljivo podala svoja lika in s tem ustvarila izjemno predstavo, ki bi jo lahko presadili na katerikoli dramski oder. Njuni soigralci so vsak po svojih igralskih zmogljivostih pripomogli, da je predstava Molnarjevega „Lilijoma“ dosegla zavirljiv uspeh in ki je pri polnem avditoriju žela upravičeno odobravanje.

B. L.

Dunajski študentje in dan katoličanov na Dunaju

Kot prispevek k dnevu katoličanov na Dunaju, je pripravila katoliška visokošolska mladina na Dunaju mednarodni seminar, ki je trajal od 6. do 13. 10. Udeležilo se ga je okoli 70 študentov iz raznih evropskih dežel: Jugoslavije, Poljske, Vzhodne Nemčije, Francije, Španije in Malte, med njimi tudi trije slovenski študentje s Koroškega.

Razpravljali smo v manjših delovnih krožkih o problemih, s katerimi se srečavamo študentje: Visokošolska politika, Sprememba — obnove družbe, Položaj študenta v družbi, študent v konfliktnih situacijah, Možnosti in meje znanosti, Marksizem kot sekulariziran model bodoče družbe, Pravo in spor...

Univ. prof. dr. Friedrich Tenbruck iz Tübingena se je baval v svojem predavanju z vprašanjem študenta v današnji družbi. Nakazal je njegov položaj in funkcijo, njegove možnosti vpliva na družbo ter dejavnosti v njej. V podijski diskusiji, ki je sledila, so sodelovali profesorji in asistenti iz raznih avstrijskih univerz. Jasno je prišlo do izraza, da današnja družba podcenjuje študenta, njegovo miselnost ter njegove nazore o vrednoti življenja. Ti nazori se pogosto razlikujejo od ostale družbe, ki pozna nemalokrat samo še dobiček in se pusti zvabiti od potrošniške miselnosti. Danes pa predstavlja ravno študent tisto redko vrsto ljudi, ki vidi in išče vrednote človeka ter njegovega življenja še kje drugje, kot pa samo v nabavljanju potrošniških dobrin.

Drugo večje predavanje na univerzi, ki smo ga slišali od dr. Karla Ulmerja, se je glasilo „Znanost in miselnost“. Predavatelj je govoril o pomenu znanosti, kakšno vlogo

sta igrali znanost in univerza nekdanj, kakšno vlogo ji pripisujemo danes. Živimo v času sporov in znanost je tista vrednota, ki ima svoj pomen le tedaj, če daje svoja izkustva in informacije naprej. Obenem pa naj tudi pomaga reševati spore in probleme današnje družbe in posameznega človeka s pomočjo človeškega razuma.

Dvakrat smo imeli priložnost poslušati priorja Frere Rogerja iz Taizeja, ki je po svojem delu med mladino postal zelo znan.

Zaključek tega — lahko rečemo uspešnega in zanimivega seminarja — je bila udeležba glavne prireditelje katoliškega dneva v dunajski mestni hali. Tu se je veliko govorilo o spravi — že skoraj preveč. Kako resno je vzelo besedo spravo avstrijsko katoliško ljudstvo, se bo pokazalo v njihovem vsakdanjem življenju. Kako pojmuje kardinal dr. König spravo, smo tudi slišali, govoril je veliko lepih in pobudnih besed... Da govori papež avstrijskemu ljudstvu v nemščini, je lepo in to celo pričakujemo od njega. Da bi pa dr. König spregovoril v slovenskem jeziku, to bi bilo preveč zahtevano in morda celo ne ustreza njegovemu pojmovanju sprave?! Morda pa je kriva slovenska Cerkev na Koroškem, da ni bilo slišati slovenske besede? Kaj pa na Koroškem pomeni beseda sprava, nam je vsem jasno, namreč sprava med slovenskim in nemško govorečim ljudstvom. Sprava pa nikakor ne pomeni molčati in trpeti krivico, ali zaradi „ljubega miru“ pozabiti na krivico, kajti kdor molči, je skriv krivičnih dejanj. Na drugi strani pa tudi ne pomeni lepih besed in obljub. Sprava se naj pokaže v dejanju!

Mara Merkač

VALENTIN OMAN NA MEDNARODNIH GRAFIČNIH BIENALIH

Naš koroški rojak slikar VALENTIN OMAN je bil v Krakovu na 5. mednarodnem grafičnem bienalu sprejet v klub odlikovancev tega bienala. Istočasno je prejel povabilo iz Tokia, da bi razstavljala na prihodnem tamkajšnjem mednarodnem bienalu. Še pred tem je sodeloval na grafičnem bienalu v Bradfordu v Angliji, kjer je skupno s Kokoschko in Hundertwasserjem zastopal Avstrijo.

Poleti je bil VALENTIN OMAN na študijskem potovanju v Turčiji, kjer je napravil vrsto fotografskih posnetkov, ki jih bo vključil v svoje sitotiske.

Občni zbor Koroške dijaške zveze

Dne 18. oktobra je bil v Mohorjevi hiši vsakoletni občni zbor KDZ. Udeležilo se ga je precejšnje število dijakov iz višjih razredov Slovenske gimnazije. Potem ko je predsednik Peter Millionig otvoril občni zbor, so sledila kratka poročila predsednikov štirih krožkov (političnega, kulturnega, športnega ter časnikarskega). Bilo je povedano, da smo poleg internih prireditev, diskusijskih večerov itd. sodelovali kot član Solidarnostnega komiteja tudi pri demonstraciji dne 25. 10. 1973, člani športnega krožka pa so sodelovali pri prvenstvu škofijskega športnega društva tako v nogometu kakor tudi v namiznem tenisu.

Po odstopu starega odbora smo izvolili novega, katerega predsednik bo Roland Grilc, njegova namestnica pa Marta Rutar. Za tajnico je bila izvoljena Veronika Rutar, katere pomočnik je Peter Olip. Blagajnik je ostal Tone Rutar, nadomeščaja ga Vera Picej. Končno smo izvolili še Jožeta Kristofa kot sedmega odbornika.

Po volitvah se je razvila živahna diskusija o delu KDZ. Upamo, da se bodo dale dobre ideje tudi uresničiti.

Lorenz Mack v Zagrebu

Na povabilo avstrijskega kulturnega instituta v Zagrebu je pred kratkim v Zavodu za kulturo in informacije v Zagrebu predaval in bral iz svojih del znani koroški pisatelj Lorenz Mack. Njegovo predavanje se je glasilo „Das Intellektuelle Leben Kärntens“ (Intelektualno življenje Koroške).

Lorenz Mack je govoril pred številnim občinstvom tudi o položaju in možnostih pisatelja na Koroškem. Bral pa je iz svojih dveh del, in sicer iz romanov „Hiob und die Ratten“ (delo je prevedeno tudi v slovensščino pod naslovom „Job in podgane“) ter „Das Schachbrett“ (Šahovska deska), katerega je pisatelj pisal štiri leta, sedaj se nahaja vpravi v tisku.

P. S.: Ob tej priložnosti se moramo samo čuditi, da se ta pisatelj, ki so mu Slovenci v Mariboru prevedli njegov roman „Job in podgane“, za naše koroške pisatelje, kot kulturni funkcionar, še ni pozanimal, da bi nastopili kje med nemškimi občinstvom na Koroškem, in bi jim kaka tukajšnja založba prevedla, katero njihovih del.

V spomin arhitektu Kovačiču

Profesorji zagrebške fakultete za arhitekturo so slovesno počastili stoletnico rojstva in petdesetletnico smrti Viktorja Kovačiča, najpomembnejšega hrvatskega arhitekta tega stoletja. Hkrati so odprli spominsko razstavo s originalnimi načrti in skicami izvedenih in neizvedenih Kovačičevih del ter mu odkrili spominsko ploščo.

Zamenjava pri celovških Madrigalistih

V okviru intimne slovesnosti se je te dni v Kolpingovem domu izvršila zamenjava v glasbenem vodstvu svetovno znanega koroškega mešanega zbora celovških Madrigalistov. Namesto dosedanjega tako uspešnega zborovodje in ustanovitelja dr. Güntherja Mittergradneggerja, je prevzel vodstvo tega mešanega zbora dr. Nikolaus Fheodoroff.

Pismi bralcev:

ODGOVOR NA PISMO

Vermutlich im Zusammenhang mit meinem in der »Kleinen Zeitung« veröffentlichten Leserbrief (18. 10. 1974) wurde mir folgendes anonymes Schreiben zugeschickt:

»Ich möchte sie herzlich bitten, verlassen sie unser schönes und ruhiges Kärntnerland. Wir Kärntner kennen die Grenze aber ihr Slowenen nicht. Ich vermute sie Ihnen, sie verläuft bei den Karawanken. Unten in Jugoslawien geht es Euch bestimmt besser. Backen sie alles zusammen und gehen sie los (Bitte über die Grenze).«

Abgesehen von den zahlreichen Fehlern ist dieses Schreiben außerordentlich dumm und naiv und immer wieder, wenn ich es lese, erinnere ich mich an einen Maikäfer in grünen Gras...

Bezeichnend, daß dieses Schreiben den Absender »Ein Kärntner« trug!

Olga Vouk

NOGOMET

Preteklo nedeljo sem bil opazovalec nogometne tekme: SAK — Pischeldorf, na Koschatovem igrišču v Celovcu.

Armada avtov z znanimi plakati »Es gibt kein Slowenisch Kärnten« je kazala, da je za pričakovati med gledalci tudi številno četo »domoborcev«! In res: bilo jih je okoli 300. Opremljeni z »rjavimi gvoanti« in rumeno-rdečo-belimi zastavicami ogrožene domovine. Nekateri domovini zvesti Korošci so govorili tudi nekaj besedi v popačenem slovenskem dialektu, kar kaže, da so bili med njimi tudi »Windischarij«!

Tekma jih ni preveč zanimala. Niso prišli, da podprejo lastno moštvo. Prišli so v »center slovenskih interesov« — da jasno izpovedo: prvič: »Kärntner spricht deutsch« in drugič: kdor ne govori »taitsch« je čuš in čuše je treba čez Ljubelj! Nekateri izrekli: »Gets obe zum Tito!«, »Wen da Tito hin is, weats e olle vagast!«, »Seits froh, das ihr lebn teaftst!« itd., itd.

Akcija je bila organizirana, kar se je pokazalo v tem, da je nahujskana četa odklonila plačati blagajniku vstopnino. Njih ugovori: »Čušn kriagn von mia ka Gelt!«, »Gib ma a taitsche Koatn, don kriagst a Gelt!«, »Zag ma dein Stotspiargaschoftsnochweis, don teaftst bei mia kasian!« itd.

Svetoval bi deželnemu glavarju, ter možu, o katerem pravijo, da je bodoči »Macher«, da si vzameta pol ure časa, ter prisluhmeta »komentarjem« domovini zvestih Korošcev — preden izide »bela knjiga«. Bilo bi potrebno, ker sama trdita, da je treba mnenju ljudstva prisluhniti.

Jožko Wrolich, Loče

Slovensko prosvetno društvo »Vinko Poljanec« v Škocijanu vabi na igro

SVETI PLAMEN

v soboto, 9. novembra 1974, ob 20. uri v farni dvorani v Škocijanu.

Gostuje igralna skupina DPD Svoboda »Šenčur« pri Kranju. — Pred igro poje domači pevski zbor.

Zdrav otrok - sreča staršev

RAZVOJ OTROKA OD SPOČETJA DO VSTOPA V ŠOLO

Dom v Tinjah vabi na ta forum za starše

v nedeljo, 3. novembra, ob pol treh popoldne

■ Predavateljica: dipl. med. sestra Malka Feinig

■ Pogovor v skupinah in razgovor s predavateljico

■ Posebna novost tega tečaja:

a) vabljeni so poleg mater tudi očetje

b) poleg staršev tudi otroci od 3. do 6. leta

Za otroke bo namreč poseben dodaten program pod vodstvom otroške vrtnarice: primerni filmi, igre in risanje z otroki.

DRUŽINE, PRIDITE V TINJE!

Izlet podraveljske šole

Časopisno založniško podjetje »Kmečki glas« je pred nedavnim organiziralo za učence Kmetijsko strokovne šole v Podravljah poučni izlet v Slovenijo. Med tridnevnim bivanjem na Gorenjskem in v Slovenskem primorju so bili učenci gostje Gozdnega gospodarstva Bled, Kmetijsko živilskega kombinata Kranj, Agrotehnike iz Ljubljane, Perutninskega kombinata v Neverkah pri Pivki ter kmetijskih kombinatov »Kras« in »Vipava«.

V Šenčurju pri Kranju so si učenci ogledali sodobno skladišče za 400 vagonov semenskega krompirja, ki ga pridelava Kmetijsko živilski kombinat Kranj na lastnih površinah in v kooperaciji z okoliškimi kmeti. Skladišče je izgrajeno po najsodobnejših načelih, ima ventilacijske naprave, ki omogočajo precizno uravnavanje temperature in vlage ter najnovejše linije transporterjev za avtomatsko polnjenje in praznjenje boksov.

Močan vtis je napravil za učence obisk kmetije inž. Misa v Zavrhu pri Ljubljani. Na 11 ha obdelovanih površin redi kmetija 40 glav živine v modernem hlevu z napravami za izplakovanje gnoja in s pomočjo polno mehanizirane linije za pridelovanje in spravilo krme. Kmetija je usmerjena v pridelovanje smetane in mesa, kar gospodar direktno prodaja na ljubljanskem trgu. Starejši sin, šestnajstletni dijak gimnazije, ki je sprejel učence v odsotnosti očeta, je poudaril, da na kmetiji delajo vsi: oče po službi, mati, on sam in mlajši brat ter da spričo polne mehanizacije nimajo posebnih težav pri obvladanju dela. Na vprašanje o nasledniku za kmetijo je odgovoril, da bi se brez oklevanja odločil za življenje in delo na kmetiji.

V Neverkah pri Pivki na Primorskem so se učenci seznanili s koncentrirano proizvodnjo perutninskega mesa, tako imenovanih brojlerjev. Farma v Neverkah redi 100.000 brojlerskih staršev za proizvodnjo valilnih jajc. V lastnih inkubatorjih izvali jajca in enodnevne piščance posreduje kooperantom, okoliškimi kmetom, ki jih v 55 do 58 dneh spitajo do teže 1,7 do 1,8 kg. Poleg enodnevnih piščancev posreduje farma kooperantom še yso potrebno krmo, ki jo izdelava v lastni tovarni močnih krmil. S proizvodno kapaciteto 45.000 ton na leto pokriva farma lastne potrebe in potrebe

Imaš že NAŠO PESEM?

Če še ne, jo dobiš

v pisarni Krščanske kulturne zveze v Celovcu, pri krajevnih prosvetnih društvih in pri voditeljih farne mladine ter pri Katoliški mladini v Celovcu.

ŠPORT:

SAK je doživel fašizem

»Navadni fašizem«, kot se pojavlja v tej ali drugi obliki vsak dan na Koroškem, se je prav nazorno pokazal v nedeljo na Koschatovem igrišču v Celovcu, kjer je Slovenski atletski klub igral nogometno tekmo proti moštvu iz Škofjega dvora (Pischeldorf). Organizirano, kot nekdanji udeleženci tafelsturma ali udeleženci heimatdienstovskih prireditev so se pripeljali igralci iz Škofjega dvora na Koschatovo igrišče. Zadnje šipo je vsakemu avtomobilu »krasil« plakat heimatdienta »Es gibt kein Slowenisch-Kärnten«. V kabini so se igralci nato pozdravljali z »Heil«-klici.

Organizirani pa niso bili samo igralci; z dolgo roko so bili pripravljani tudi navijači Škofjega dvora na ta »abstimmungsspiel«: odklonili so zelene vstopnice Slovenskega atletskega kluba ter niso hoteli plačati vstopnine, ki je na SAK-igrišču tako že zelo nizka. Menda ne znajo slovensko, so utemeljevali to nešportno zadržanje, ter da ne vedo, ali je to nazadnje vstopnica za ljubljanski kino.

Vsekakor so nato funkcionarji Slovenskega atletskega kluba bili primorani, da pokličejo policijo, da bi vsaj na ta način spametovali tistih 40 gledalcev, ki niso hoteli plačati.

Policija je prišla, ali ni hotela ukrepati. Na igrišču nimajo kaj iskati, so utemeljili svoje nepostopanje. Prišla je celo državna po-

kooperacijske proizvodnje po specialnih krmskih mešanica. V proizvodnem sodelovanju s kmeti spita farma letno osem in pol milijona brojlerjev. V sklopu svoje proizvodnje ima farma tudi klavnico, pravkar pa dograjuje novo, ki bo v začetni fazi proizvodnje imela kapaciteto 3000 zaklanih in odpravljenih brojlerjev na uro, po maksimalnem izkoristku prostorov in naprav pa 6000 brojlerjev.

Kmetijski kombinat »Kras« je učencem omogočil ogled kobilarne v Lipici in kleti kraškega terana v Sežani. Lipica, kjer je matična žrebčarna svetovno znanih konj lipicancev, je v zadnjih letih močno spremenila svoje lice. K temu je pripomogel predvsem turizem, ki ji je dal novo vsebino. Danes je Lipica turistom odprta za ogled hlevov z nad 300 lipicanci. V novo izgrajeni pokriti jahalni hali so v turistični sezoni dvakrat na dan dresurne predstave žrebcev. Turistom pa so odprte tudi vse možnosti športnega jahanja bodisi v pokriti hali ali pa na stezah v prosti naravi.

Zanimive iniciative je kombinat »Kras« postavil tudi na področju sodobne tehnologije v proizvodnji kraškega terana. V Sežani nastaja nova klet za kraški teran, ki bo po izgraditvi pridelala 250 vagonov znanega vina po najsodobnejših tehnoloških postopkih. Nove naprave bodo omogočile predelavo večjih količin grozdja, ne da bi pri tem trpela kvaliteta vina.

Koroška: stališče o . . .

(Nadaljevanje s 1. strani)

nost izrabit, so naleteli na občinskem uradu vsaj na nerazumevanje, če pristojni uradniki že niso izjavili, da slovenske prošnje ni možno vložiti. Prav tako drži, da je odlok bivšega deželnega glavarja Sime tako postopanje priporočal tudi za področja občinske uprave same. A v stališču urada deželne vlade prav tako ne najdemo nobene črke o tem, da je to samo priporočilo deželnega glavarja in da se občinam ni treba po tem ravnati, takih primerov je še in še.

Naj zadostuje, da očitamo uradu koroške deželne vlade le eno neresnico, namreč da je člen 7 po njegovih besedah razen določila o dvojezičnih napisih izpolnjen. Odstavki člena 7 so le do neke mere izpolnjeni. Pač stara metoda avstrijskih vlad, da meče avstrijski in mednarodni javnosti pesek v oči. Naša naloga pa bo, da poleg informiranja mednarodne javnosti vedno znova poudarjamo, da se pospeševalna manjšinska politika začne šele tedaj, ko bo Avstrija do pičice izpolnila tudi zadnje obvezno določilo člena 7. Pa naj pride bela, zelena ali rumena knjiga.

licija, tudi nič. Le tedaj, če pride do pretepa zaradi tega, je dejala policija, sme šele poseči vmes.

Blagajnik SAK je torej ostal brez denarja. To zaupanje, ki ga je SAK doslej kazal do gledalcev, da je pobiral vstopnino znotraj igrišča, najbrž v pomladni sezoni ne bo več. Do pomladne sezone pa bo moral SAK tudi premisliti, kako pridobiti nazaj tiste navijače slovenskega moštva, ki so odšli z njegovim prvim porazom, in kako pridobiti nove. Da je tokrat bilo na lastnem igrišču med 250 gledalci le 50 slovenskih, je resnica; žalostna sicer, zato bo treba poiskati njene vzroke.

Da je pisanje v VZ, KTZ in KZ ne ravno naklonjeno slovenskemu moštvu, na to smo se že navadili. Če kdo noče videti diskriminacije, temu tudi ni vredno jo vedno zopet prikazati — ne bo je videl. To velja predvsem za opazovalca KZ. Višek pa je, da KTZ označi prodajo slovenskih kart kot provokativno zadržanje.

● V soboto, 2. 11., ob pol treh popoldne pa igra SAK svojo zadnjo tekmo, tokrat na slovenskih tleh: Ob pol treh popoldne v Št. Janžu proti tamkajšnjemu moštvu. Navijači so za to tekmo prisrčno vabljeni od obeh moštev. Torej: v soboto ob pol treh popoldne na nogometnem igrišču v Št. Janžu!

Rož, Podjuna, Žilja

BILČOVCS

Da življenje piše včasih dokaj zanimive usode, smo te dni doživeli v Bilčovsu. 74-letna Uršula Schaunig je bila na obisku pri sestri — na poti nazaj, ko je stopila iz avtomobila, jo je drug avtomobil podrl na tla. Uršula Schaunig je bila mrtva. vedovanjem.

Njena prijateljica Elizabeta Spitzer — obe sta leta 1963 zgubili v teku enega meseca svoje može in se ravno zaradi te skupne usode spoprijateljile — pa je pri Schaunigovih pomagala polagati mrtvo Uršulo na mrtvaški oder. To je bilo zanjo preveč — doletela jo je srčna kap. Obe ženi so zato pokopali istočasno; njuna groba sta oddaljena le za tri metre. Na veličastnem pogrebu — kakih 1000 ljudi je pospremlilo prijateljico na zadnji poti — je župnik Poldej Kasl opisal vrline obeh. Namesto venca na grob Elizabeti Spitzer so njene nekdanje sotrpinke iz zapora — kamor je morala rajna pod nacističnim režimom za več mesecev, ker je skrivala v hiši ranjenega partizana — darovale za dobre namene.

ŠT. JAKOB V ROŽU — HODIŠE

V nedeljo, 6. oktobra, sta si obljubila svojo zvestobo do smrti g. Mirko Sabotnik iz Hodiš in gdč. Dorica Sticker iz Št. Jakoba v Rožu. Poroka in svatba sta bili v »Domu prosvete« v Tinjah. Poročne obrede je opravil nevestin brat Peter Sticker. Ob priliki svatbe je z obiskom počastil in razveselil goste mešani zbor »Danica« iz Št. Vida v Podjuni, pod vodstvom Hanzija Kežarja. Zbor je ob tej priliki poklonil nevesti Dorici spominsko darilo, pri katerem je ona svojčas pela.

Mirku in Dorici želimo obilo sončnih dni na skupni življenjski poti in mnogo kulturnega ustvarjanja v prid našemu narodu.

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO »ŠTANDREZ« GOSTOVALO V SELAH

V nedeljo, 27. 10., je gostovalo v Selah Slovensko prosvetno društvo »ŠTANDREZ« iz okolice Gorice z veseloigro »Po sili zdravnik«. Nad uprizoritvijo smo bili navdušeni, ker so igralci svoje vloge odigrali zelo življenjsko in smo se zato tudi pošteno nasmejali.

Ko smo gledali to igro, se nam je vzbudila želja, da bi Selani sami zopet postali malo bolj aktivni na tem področju. Z lepo igro bi poleg prireditve doma nato lahko nastopili tudi v Gorici, saj so nam člani omenjenega društva pri slovesu izrekli vedno dobrodošlico v njihovem kraju. Prav tako se je razvila z obeh strani želja, da bi nas stikali, ki smo jih navezali, povezovali še vnaprej. Sto

● GOSPA SVETA — SELE 2:0 (1:0)

Selanom se očitno pozna, da v zadnjem času ne morejo več dosti trenirati. V tekmi proti Gospe Sveti so skoraj vsi igrali pod svojo formo in tako gledano je rezultat tudi

Darujte za tiskovni sklad!

v redu, čeprav je tudi nasprotnik igral vse drugo kot prepričljivo.

Igrali smo: Jazbinšek; O. Travnik, Prsitovnik, Wasner (46. K. Jug), E. Travnik; Mak, N. Dovjak, F. Jug; Franc Dovjak, Flori Dovjak (N. Olip), St. Olip. Sto

Naš tednik

izhaja vsak četrtek. Naroča se na naslovu: »Naš tednik«, Celovec, Viktringer Ring 26, 9020 Klagenfurt. — Telefon uprave 82-6-69. — Telefon uredništva in oglasnega oddelka 84-3-58. Naročnina znaša: mesečno 10.— šil., letno 100.— šil. Za Italijo 3400.— lir, za Nemčijo 24.— DM, za Francijo 30.— ffr., za Belgijo 300.— bfr., za Švico 25.— šfr., za Anglijo 3.— f. sterl., za Jugoslavijo 100.— N. din, za USA in ostale države 7.— dolarjev na leto. — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Nužej Tolmajer, Verovce št. 2, 9065 Zrelec. — Tiska Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu, Viktringer Ring 26.

Srečanje planincev treh dežel

Preteklo soboto in nedeljo so se planinci iz Furlanije-Juljske krajine, Slovenije ter Koroške, zbrali na jubilejnim desetem srečanju v Beljaku. Kot pri prvem, tako so tudi pri letošnjem snidenju vzeli za skupnega gorniškega vzornika dr. Julija Kugyja. Beljaška sekcija Planinskega društva (Alpenvereina) je dala spodbudo za ta srečanja. Njen sekretar Kuhar je v svojem govoru dejal, da ravnamo v smislu in po načelih Kugyja, ki naj bi nam bila tudi vzor za bodočnost, če se v Beljaku srečamo planinci treh

dežel v pristrčnem prijateljstvu. Srečanja ne služijo samo poglobitvi prijateljstva, temveč kažejo tudi sadove sodelovanja, kot so to planinski mejni prehodi v Karavankah, „pot prijateljstva“, ki povezuje 30 vrhov v treh deželah. Na meji do Italije pa nastaja planinska pot po Karnskih alpah, ki bo vodila od Vrat do Silliana. Posebno uspešno je sodelovanje gorskih reševalnih društev.

Po govoru Kuharja so udeleženci videli gorski film „Inferno na Mont Blancu“. Film s čudovitimi posnetki Mont Blanca opisuje

tragedijo italijanske in francoske naveze pod vodstvom Walterja Bonattija in Pierra Mazeauda, ki sta 1961 skušala premagati centralni steber. Neurje jih je prisililo k vrnitvi; a od sedmih so se vrnili le trije.

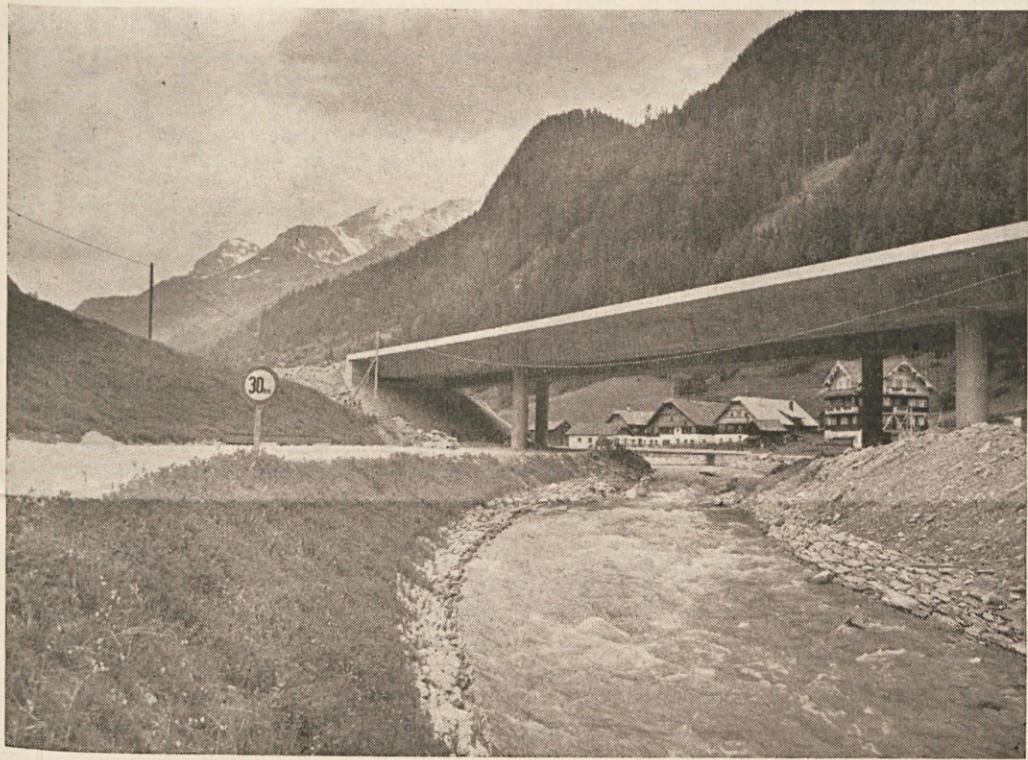
Zvečer je župan inž. Resch vabil na sprejem in večerjo. Izrazil je zadovoljstvo, da se je prav v Beljaku, ki je sedaj postal evropsko mesto, rodila misel teh srečanj. Saj prav Beljaku, ki leži na stičišču treh kulturnih narodov, pripada naloga mostu med narodi. Ob tej priložnosti so govorili tudi zastopniki planinskih društev iz Italije ter Koroške (Mario Lanza, dr. Kurt Dellisch), ki so v svojih izvajanjih poudarili uspeh srečanj planincev, saj so preko deset let pokazala, da se kljub diferencam najdejo rešitve, če so ljudje pripravljeni govoriti in se spoštovati.

Avto cesta čez Visoke Ture skozi lepi Lungau

Da se avto ceste lepo ujemajo z naravnim okoljem alpske pokrajine, lahko razvidimo iz gornje slike (gradnja odseka Turske avto ceste — trenutno gradijo odseka Eben na Salzburškem — Rennweg na Koroškem, dolga 52 km).

Na sliki vidimo južno od kraja Zederhausa 1215 m nadmorske višine) v istoimenski dolini (zmerom brez megle) salzbürškega Lungaua, med turskim predorom (6,4 km dolg) in predorom skozi Katschberg (5,4 km dolg), 112 m dolgi in devet m visoki most zgrajen čez potok Zederhaus. V teku gradnje tega mostu so regulirali tudi potok Zederhaus, tako da je vsa okolica varna pred poplavamami. Pa tudi tamkajšnji kmetje imajo od sanacije potoka koristi.

Levo na sliki, ta, od kraja do kraja po dolini Zederhausa prometu služuča, prav tako popravljena deželna cesta, desno v ozadju glavni greben gorovja Visokih Tur s Hochfeindom (2700 metrov).

KAREL ROJŠEK:

(2. nadaljevanje)

Koroški Slovenci prvič na Poljskem

Lična cerkev sv. Mihaela z dvema zvonikoma, zgodovinska stavba, kamor je maja 1079 prišel, s kraljem Boleslavom sprt, krakovski škof sv. Stanislav, da opravi sv. daritev. Za njim je prišel s svojo telesno stražo kralj Boleslav, ki je prisegel, da se osveti nad škofom in je to svojo krvavo namero tudi izvršil.

Predolgo bi trajalo, da bi opisal na drobno življenje tega in onega, zato samo na kratko. Kralj Boleslav, sin kralja Kazimira prvega, je bil samovoljen in predrzen vladar. Za svojo predrznost in smelost, ki si jo je pridobil v vojnah, so mu dali priimek Predrzni ali Smeli. Bil pa je, kakor pove zgodovina, dober in pravičen vladar, kot tudi dober vojak. Premošč pa so dobile v njem strasti, častihlepje, krutost in poltenost. Kljub temu, da je bil poročen ni veljala pred njim ne svetost zakona in ne ženska čast, tako da je bil v pohujšanje drugim.

Škof Stanislav je bil goreč duhovnik, in ker je vedel, kaj se godi, je stopil pred kralja ter ga opozoril, da pohujšuje ljudi. Kralj je sicer obljubil, da se bo poboljšal, storil pa tega ni. Počutil se je užaljenega ter koval maščevalne naklepe, dokler se za to ni ponudila prilika. Ker je bilo škofu znano, da živi kralj še vedno nečisto življenje, ga je hotel obiskati in še enkrat posvariti, kralj pa ga je zaničljivo spodil iz dvora. Posledica tega je bila, da je škof kralja izobčil. Kralj je vzkipel od jeze in je šel kljub izobčenju v stolnico, posvečeno češkemu knezu Venceslavu. Stolnico je dal škof zapreti in prepovedal službo božjo, sam pa je maščeval v cerkvi sv. Lihaela.

Kralj je nato razjarjen hitel s svojo telesno stražo k cerkvi, ukazal cerkev obkoliti in zapovedal vojakom, da gredo v cerkev in umorijo škofa, češ da je ta žalil njegovo kraljevsko čast, in da ščuva ljudi k upor. Ker vojniki tega niso hoteli storiti, je razjarjeni kralj sam stopil v cerkev, potegnil škofa od oltarja in mu z zamahom svojega meča preklal glavo. Potem je vlekel mrtvega škofa iz cerkve in ga razsekal; pri tem groznem delu so mu pomagali tudi njegovi vojniki.

Ta dogodek je ovekovečen v reliefu Marijine cerkve v Krakovu. Škof Stanislav obrnjen proti oltarju sv. Mihaela daruje sv. mašo, poleg njega stoji diakon s škofovo mitro v roki. Pred škofom v dvignjenimi rokami, stoji na oltarni mizi kelih, za škofom stoji v vojaki obdani kralj Boleslav z visoko dvignjenim mečem, da zada škofu smrtni udarec. To, kar predočuje relief, se je vršilo v cerkvi sv. Mihaela na Skalki. Kralj Boleslav je takrat izginil iz Krakova. Vest mu zaradi groznega uboja ni dala miru. Napotil se je peš v Rim do papeža, se tam spovedal, nakar je nadaljeval pot kot berač. Ustavil se je pri Osojskem jezeru in potrkal na samostanska vrata, kjer ga je oče Tenho kot mutca sprejel za hlapca. Tam je opravljal najtežja in najnižja dela celih sedem let do svoje smrti. Tik pred smrtjo se je razodel patru, kdo je in odkod. Anton Aškerc ga je ovekovečil v pesmi *Mutec osojski*, in jo tukaj podajam.

„Pozdravljam te, o temni stoletni samostan, pozdravljam te, zelena jezerska tiha plan! Prelepi skriti biser koroške ti zemlje, bo li miru kraj tebe tu našlo mi srce?“

Premagujmo ostanke preteklosti

Ob koncu je predsednik planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik med drugim dejal: „Važno je, da se srečujemo, da sodelujemo in se medsebojno spoznavamo in respektiramo. V osebnih kontaktih in pri neposrednem praktičnem sodelovanju ter v tovariških pogovorih lahko premagujemo mnoge ostanke preteklosti, ki je bila posebej za nas Slovence čisto tudi žalostna. Smo narod, ki ga je zgodovina že velikokrat krvavo ranila. Nas, planince iz Slovenije, še posebej veseli, da so v naša srečanja enakovredno in tovariško vključena tudi slovenska planinska društva v Gorici, Trstu in Celovcu. To je koristno in blagodejno na obe strani. V tovariškem priznavanju in respektiranju ter medsebojni toleranci prav mi planinci lahko mnogo pripomoremo, da se premagujejo občasne težave... O tistem pa, kar nas loči, moramo trezno razmišljati, kako bi ločevanja lahko zmanjševali in blažili. Tako bomo lahko preštevali naša dejanja in zasluge, ne pa ljudi.“

Za kulturni užitek je poskrbel Grenzlandchor Arnoldstein, ki je pel furlanske, slovenske in koroške narodne pesmi. Prvi dan srečanja se je končal v prijetnem vzdušju ob večerji.

Pri tem srečanju so planinci v malem krogu pokazali, da je res možno prijateljsko sožitje in spoštovanje svojevrstnosti vsakega — in kako absurdno — ne le preko meja, temveč tudi v lastnih mejah.

Koroška stvarnost —

v NAŠEM TEDNIKU

Popotnik, kdo si, tuji, ki sam s seboj golčič, ob jezeru Osojskem po cesti mi hitiš? Junaška ti je hoja in plemeniti je stas, oči žare ti živo, a bled je tvoj obraz.

Priromal je pod goro do samostanskih vrat, pred samostanom sivi spreha se opat. A romar ta je mutec, nagovora ne zna: odgovor on menihu na listu pisan da.

„Kaj čitam v pismu tvojem? Iz Rima si prispel? In tu pri nas ostati, počiti bi si hotel? Le z mano, mož pobožni! Če srce ti zvesto, za hlapca nam očetom boš služil ti lahko.“

Molče gre za opatom čez samostanski prag. Najnižje posle v hiši on dan opravlja vsak; najprvi je na nogah, ko jutro se rodi, poslednjemu na večer sen stisne mu oči.

In nihče več ne vpraša, kdo on je in od kod, kje zibelka mu tekla in kje njegov je rod. Neznani, kot bil je prišel, in tuj ostane vsem. Kdo pač bi z njim se menil? Saj mož je tih in nem! —

Bolnika dnes previdet osojski gre opat: tam v celici tesnobni leži mu nemi brat, na postelji ubožni je mutasti bolnik; s popotnico približa se mu izpovednik.

„Oh, oče moj častiti, poslušajte me zdaj!“ Čuj, govori li mutec?... Godi se čudo — kaj? Ni bil li v samostanu nad sedem dolgih let? In zdaj zna govoriti, kar mogel ni popred!

S počasno govorico si olajšuje vest... O dneh preteklih burnih — oj, dolga je povest! Povest o škofu svetem — Stanislav mu ime — ki z mečem on je nekaj prebodel mu srce...

In ko je na Osojah napačil tretji zor, mrtvaške pesmi v cerkvi menihov pel je zbor, na sredi cerkve v krsti je hlapec nemi spal, za njega v plašču črnem opat je mašo bral.

Pel mašo oče Tenho in molil je tako: „Naj pride njega duša, o Bog, tja gor v nebo! Glej, delal je pokoro naš nemi samotar, naš Boleslav, kralj poljski... zavreči ga nikar!“

(Dalje prihodnjič)

Zavarujmo svojo bodočnost

Gospodarski položaj v svetu je bil močno podoben današnjemu, ko so predstavniki kraničnic vsega sveta zbrani na kongresu v Milanu 27. oktobra 1924 sklenili, da se 31. oktobra obhaja tisto leto in v bodoče vsako leto kot Svetovni dan varčevanja. Gospodarstvo je trpelo pod bujno inflacijo, njegov razvoj so ovirali stabilizacijski ukrepi, banke so zašle v težave pri izplačevanju naložb, brezposelnost je v nekaterih državah dosegla katastrofalen obseg in vrgla delovne ljudi v brezupen položaj...

Po petdesetih letih slišimo in beremo o zlomu bank v Zvezni republiki Nemčiji in Italiji, o težavah privatnih bank celo v Švici in tudi pri nas v Avstriji je Splošna gospodarska banka na Dunaju ustavila izplačevanje naloženega denarja. V avtomobilskih tovarnah v Nemčiji, v Franciji in Italiji odpuščajo delavce ali pa jim skrajšajo delovni čas in seveda primerno tudi zaslužek, deloma kar na polovico doseganih prejemkov. Celo svetovni velikan Philips že v domovini koncerna na Nizozemskem zapira tovarne. Porast cen pa je nasproti lani dosegel junija v Grčiji 31,8%, v Italiji 18,4%, v Veliki Britaniji 17,1%, v Franciji 14,4%, v ZDA 11,7%, pri nas v Avstriji 10,0%, v Švici pa 9,8%. Ukrepi za ustavitve tega razvoja in za zavarovanje vrednosti denarja so v posameznih državah zelo občutni. Italija je drastično omejila uvoz blaga in prenos deviz, za ustalitev propadanja lire pa je morala dajalcem posojil vročiti vse svoje rezerve zlata in deviz kot jamstvo...

Tudi v Avstriji trdo občutimo državne predpise o omejitvi kreditov, za zavarovanje plačilne sposobnosti in zmanjšanje obkora denarjev. Gospodarske veje turizma vseh vrst in stavbarstva, ki sta doslej računali z „večnim“ naraščanjem, sta s šokom sprejeli prvo občutno nazadovanje, ko so izostali nemški in zapadni gostje in so bile v posledici ustavljene obsežne investicije v turizmu in z njim povezanih panogah...

Tudi arabsko olje in surovine nerazvitih držav, ki niso več vir neomejenega izkoriščanja, so sprožila nove valove inflacije, kriz in zapletljajev, ki nam nalagajo skrb in razmišljanje.

Kakor pred petdesetimi leti nam more zavarovati bodočnost v velikem in podrobnem samo lastna odločitev, samopomoč, varčevanje. Na vseh področjih: z zemljo, s surovinami, z energijo, s prehrano, z investicijami in izdatki. To spoznava svet, „bogate“ industrijske in „nerazvite“ mlade države prav tako kakor za našo ogroženo in zapostavljeno narodno skupnost na Koroškem. Osebnost vemo za potrebnost varčevanja vsi, ki živimo na račun dela in izkoriščanja drugih, ki odgovorno delamo danes za jutri in za bodočnost.

Velike resnice so enostavne. Pred petdesetimi leti so pogumni klicarji sredi krize pozvali svet k odpomoči — varčevanju. Tudi brez Kreiskega nas obvezuje spoznanje: osebno, vsak dan, celo pri britju je treba misliti na varčevanje!

Tudi naš avstrijski šiling praznuje v kratkem petdesetletnico svojega življenja. Čeprav velja njegova današnja kupna moč samo še 6,25% prvotno ob njegovi uvedbi, služi nad 210 milijard njegovih enot kot prihranjene naložbe razvoju razmeroma mirnega gospodarstva in povprečnega blagostanja v državi.

Vsak varčevani šiling našega človeka pomaga, da stopnjemo osebno blagostanje posameznika, neodvisnost in varnost svoje skupnosti.

Varčevanje je bodočnosti nas vseh dodatno zavarovanje.

Dr. Mirt Zwitter

Spominska plošča Mešku

Ob stoletnici rojstva slovenskega pisatelja Frana Ksaverja-Meška so na hiši na Selah pod Uršljo goro, kjer je bil Meško živ in ustvarjal od leta 1921 do smrti 1964, v nedeljo odkrili spominsko ploščo. O pisateljevem liku je spregovorila Slovenjgradčanka Romana Krevh, s krajšim programom pa so stoletnico Meškovega rojstva počastili še domači pevci in mladi recitatorji s Sel.

Celovec

Slovenske oddaje

NEDELJA, 3. 11.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji. — PONEDELJEK, 4. 11.: 13.45 Informacije — Dr. A. Feinig: Hišna, ledinska in krajevna imena v Rožu — L. Detela: Koroška duhovnost — I. (Koroško nemško in slovensko ljudsko leposlovno ustvarjanje). — TOREK, 5. 11.: 9.30 Za vsakega nekaj. — 13.45 Informacije — Šport — Otroci, poslušajte! — SREDA, 6. 11.: 13.45 Informacije — Poper in sol. — ČETRTEK, 7. 11.: 13.45 Informacije — Domače viže — Knjige za vas — Koroški zbori pojo. — PETEK, 8. 11.: 13.45 Informacije — Solistična glasba. — SOBOTA, 9. 11.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

Avstrija

1. PROGRAM

NEDELJA, 3. novembra: 16.00 Živordeči avto-bus (18. nadaljevanje): Zgodbe o kuhanju in jedachi — 16.30 Za otroke od 6. leta dalje: Wickie in močni možje: „Skrinja z zakladom“ — 16.55 Za družino: Svet znamke — 17.25 Ernst Fuchs: Dialog s slikami — 17.55 Kunibert, lahko noč za najmlajše — 18.00 Trobi mi za sodni dan; italijanski film o dečku, ki so ga zanemarili starši — 18.50 Smučarski tek in smučarski artizem — 19.00 Dragulji sedmega kontinenta — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Šport — 20.10 Beseda v nedeljo zvečer — 20.15 Dreigroschenopera, film Berta Brechta — 22.00 Čas v sliki — nočna izdaja in šport.

PONEDELJEK, 4. novembra: 18.00 Benečanske impresije — 18.25 Kunibert, lahko noč za najmlajše — 18.30 Oddaja za ljubitelje fotografske umetnosti — 19.00 Avstrija v sliki — 19.20 ORF danes — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.06 Šport — 20.15 Boney: Boney si kupi žensko — 20.05 Oddaja ORF — 21.15 Šport — 22.15 Čas v sliki — nočna izdaja.

TOREK, 5. novembra: 18.00 Walter in Connie: Tečaj angleškega jezika — 18.25 Kunibert, lahko noč za najmlajše — 18.30 Rožnardeči panter — 19.00 Avstrija v sliki z Južno Tirolsko — aktualno — 19.20 ORF danes — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.06 Šport — 20.15 Kaj sem? — 21.00 Intervju z ameriško igralko — 21.50 Iz medicinske šole (28. nadaljevanje): Pereči trebuh — 22.20 Čas v sliki — nočna izdaja.

SREDA, 6. novembra: 10.00 Televizija v šoli: Formalna logika (2. nadaljevanje) — 10.30 Nepoznano sosedsvo — 11.00 Program za delavce: Zadnji most — 12.40 Šport — 16.30 Za otroke od 6. leta dalje: Skrivnostno jajce — 17.10

Risanje — slikanje — oblikovanje — 17.35 Za otroke od 8. leta dalje: Mali športni ABC — 18.00 Tečaj francoskega jezika — 18.25 Kunibert, lahko noč za najmlajše — 18.30 Kuhinja v televiziji — 19.00 Avstrija v sliki — 19.20 ORF danes — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.06 Šport — 20.15 Kabaret, kabaret — 21.05 Prerezi, prezentacija: Alfred Payrleitner — 22.05 Čas v sliki — nočna izdaja.

ČETRTEK, 7. novembra: 10.00 Televizija v šoli: Formalna logika (3. nadaljevanje) — 10.30 Kaj lahko postanem? — 11.00 Gost pri Feliksu Braunu — 11.30 Materija in prostor; pereči problemi — 12.00 Francoščina: Le Perogord — 18.00 Tečaj ruskega jezika, za začetnike — 18.00 Kunibert, lahko noč za najmlajše — 18.30 Šport — 19.00 Avstrija v sliki — 19.20 ORF danes — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.06 Šport — 20.15 Na tekočem traku: Družinska igra z Rudijem Carrelom — 21.45 Katarina Hepburn — 22.25 Čas v sliki — nočna izdaja — 22.30 Šport.

PETEK, 8. novembra: 10.00 Televizija v šoli: Živordeči avto-bus (18. nadaljevanje): Zgodbe o kuhanju in jedachi — 10.30 Obisk pri Fritzu Wotrubi — 11.00 Program za delavce: Abel, tvoj brat — 18.00 Zeleni svet: Novo iz kmetijstva — 18.25 Kunibert, lahko noč za najmlajše — 18.30 Družina Feuerstein: Športna nesreča — 18.55 Oddaja industrijskega združenja — 19.00 Avstrija v sliki — 19.20 ORF danes — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.06 Šport — 20.15 Zgodbe z dežele (1): „Tekmica“ — 20.15 Odprto povedano, diskusija ORF — 22.20 Sladko življenje grofa Bobbyja.

SOBOTA, 9. novembra: 15.20 Koncertna ura z Andrejem Seebohmom — 16.20 Za otroke od 5. leta dalje: Pošiljka z miško — 16.45 Calimero — 16.50 „Schrantz x 8 — smučarski tečaj“; navaditi se smučarju in vožnja navzdol (neposredno) — 17.00 Za družino: Klub seniorjev — 18.00 Mnenja sem; kritika televizijskega programa — 18.25 Kunibert, lahko noč za najmlajše — 18.30 Kultura — posebno — 18.55 Dober večer, reče v soboto zvečer Heinz Conrads — 19.20 ORF danes — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 V nedeljo zvečer v Saizkammergut — 21.35 Šport — 22.05 Čas v sliki — nočna izdaja — 22.10 imenovali so ga Hombre.

2. PROGRAM

NEDELJA, 3. novembra: 18.00 Tedenski magazin — 18.30 Lienz — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Kultura — posebno — 20.10 Okolica — 20.15

Derrick (2): „Ivana“ — 21.15 Literatura v kavarni: „Velika vročina“; iz romana Jörga Mutheja — 22.00 Vprašanja kristjana — 22.05 Čas v sliki.

PONEDELJEK, 4. novembra: 18.30 Množice, slučaj in statistika: Računanje z verjetnostmi — 18.45 Šola za starše (3): „Proč od staršev“ — 19.00 Havaji (3): „Mala površina — velika žetev“ — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.00 ORF danes — 20.06 Znanstvena poročila — 20.09 Okolica — 20.15 Pogovor — 21.15 Tedaj — Konec štiridesetih let — 22.15 Avstrija v sliki itd.

TOREK, 5. novembra: 18.30 Vojska žuželk — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.00 ORF danes — 20.06 Znanstvena poročila — 20.09 Okolica — 20.15 Jack Grunsky in njegovi prijatelji — 21.00 Arsene Lupin (2): „Rdeči šal spada zraven“ — 21.50 Avstrija v sliki itd.

SREDA, 6. novembra: 18.30 Iz šolske televizije: Materija in prostor (7): Pereči problemi — 19.00 Ernst Fuchs: Dialog s slikami — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.00 ORF danes — 20.06 Znanstvena poročila — 20.09 Okolica — 20.15 Posebna pravica; satirični portret angleškega pevača zabavne glasbe — 21.55 Avstrija v sliki itd.

ČETRTEK, 7. novembra: 18.30 Iz šolske televizije: Formalna logika (9) — 19.00 Čarovnije na Baliju (II) — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.00 ORF danes — 20.09 Okolica — 20.15 Impulzi (14). S Hansom Jurgom Syberbergom se pogovarja Hans Preiner — Sybergovi Brechtovi filmi — 21.45 Zgodbe, ki jih ne moremo razložiti: „Pri-ložnostna kupčija“ — 22.10 Ponovitev v televiziji.

PETEK, 8. novembra: 18.30 Enej (I) — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.00 Ppotoma ob konec tedna — 20.06 Znanstvena poročila — 20.09 Okolica — 20.15 Film n. pr. Čile: Met kamna. Zgodba mladega duhovnika, ki se je zavzel za delavce v okraju revežev mesta Valparaiza — 21.30 Film o Brucknerju — 22.20 Televizijske ponovitve. —

Ljubljana

NEDELJA, 3. 11.: 9.25 Svet v vojni — 10.15 Otroška matineja — 10.10 Poročila — 11.15 Kmetijska oddaja — Nedeljsko popoldne — 16.30 Košarka Partizan: Crvena zvezda — 18.15 Poročila — 18.20 Vidocq — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.50 Te-

denski gospodarski komentar — 19.55 3-2-1 — 20.00 M. Božič: Človek in pol — 21.00 Glasinac — 21.35 Športni pregled — 22.10 TV dnevnik.

PONEDELJEK, 4. 11.: 8.10 TV v šoli — 9.00 Angleščina — 9.30 TV v šoli — 15.00 Angleščina — ponovitev — 15.30 TV v šoli — ponovitev — 16.30 Madžarski TVD — 17.15 Revija pevskih zborov v Zagorju — 17.55 Obzornik — 18.10 Ansambel modre kitare — 18.40 Družbeno zgodovinski vidiki marksizma — 19.00 Odločamo — 19.10 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.55 3-2-1 — 20.05 V. Zupan: Ulica treh rodov — 21.15 Sodobna oprema — 21.25 Kulturne diagonale — 21.55 Mozaik kratkega filma: Maroko — 22.05 TV dnevnik.

TOREK, 5. 11.: 8.10, 9.35 in 10.05 TV v šoli — 14.10, 15.35 in 16.05 TV v šoli — ponovitev — 16.35 Madžarski TVD — 17.40 I. Cankar: V gozdu — 17.55 Obzornik — 18.10 Življenje v gibanju — 18.35 Mozaik — 18.40 Ne prezrite — 19.10 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.55 3-2-1 — 20.05 Pogovor o... — 22.55 Barvna propagandna reportaža — 21.05 T. Hardy: Mračni Jude — 21.50 TV dnevnik.

SREDA, 6. 11.: 8.10, 10.50 in 15.25 TV v šoli — 16.30 Madžarski TVD — 17.20 Zgodba o deklici Margareti — 17.50 Obzornik — 18.05 Iskanje sodobnega gledališča — 18.35 Mozaik — 18.40 Mladi za mlade — 19.10 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.55 3-2-1 — 20.05 Film tedna — Propagandna oddaja — Mit-nature: Franc Novinc — TV dnevnik.

ČETRTEK, 7. 11.: 8.55 Kongres zveze sindikatov Slovenije — 14.10 TV v šoli — ponovitev — 15.35 Francoščina — ponovitev — 16.45 Poročila s kongresa zveze sindikatov Slovenije — 17.30 T. Seliškar: Bratovščina sinjega galeba — 18.00 Obzornik — 18.15 Mozaik — 18.20 Svet v vojni — 19.10 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.55 3-2-1 — 20.05 F. Hečko: Rdeče vino — 21.25 Kam in kako na odih — 21.35 Četrtrkovni razgledi — 22.05 C. Saint Saens: II. klavirski koncert — 22.30 TV dnevnik.

PETEK, 8. 11.: 8.10 TV v šoli — 10.50 Angleščina — 14.10 TV v šoli — ponovitev — 15.45 Angleščina — ponovitev — ... Kongres zveze sindikatov Slovenije — 17.20 Veseli tobogan — 17.50 Obzornik — 18.05 Revija folklorne — 18.35 Mozaik — 18.40 Smotrna uporaba električnega Toka v gospodinjstvu — 18.50 Dosežki svetovne znanosti — 19.10 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.50 Tedenski notranjepolitični komentar — 19.55 Propagandna reportaža — 20.00 3-2-1 — 20.10 Ta prisrčna do-brota — 22.15 TV kažipot — 22.35 TV dnevnik.

SOBOTA, 9. 11.: 9.30, 10.35 in 12.00 TV v šoli — 13.25 Nogomet Radnički: Velež — 15.15 Rokomet Borac: Partizan — 17.35 Ansambel vilija Petriča — 18.05 Obzornik — 18.20 Mozaik — 18.25 Disneyev svet — 19.10 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 19.50 Tedenski zunanjepolitični komentar — 19.55 3-2-1 — 20.00 Človek, ne jezi se — 20.30 Skopje 74 — 21.40 Moda za vas — 21.50 TV dnevnik — 22.05 Tri zgodbe iz Orkneya.

RUTAR-CENTER

● ugodno dobavi
● in hitro na dom dostavi

RUTAR CENTER, A-9141 Dobrla vas — Eberndorf, telefon 0 42 36 - 381

DR. IVAN TAVČAR:

3

Cvetje v jeseni

Zjutraj je umrla, in povem ti, od stradanja! Na svetu je bila komaj tri leta. Pa nikjer nisem mogla dobiti desk, da bi jo spravila, kakor se spodobi človeku. Zvečer, ko se je luna prikazala za Goro, sem jo naložila v košek, s katerim smo vozili travo, če smo imeli kravo pri hiši. Takrat je sadje cvelo. Naložila in odpeljala sem jo ponoči. Nekaj jablanovih vejic sem položila k nji, da je šla v cvetju od doma.

Sedaj si predstavljajte to revo, ko je svojega mrtvega otroka v pozni noči vozila po slabih gorskih potih! Kdo naj vam, mestne gospe, verjame, da sploh veste, kaj je trpljenje na svetu? —

„Povedati ne morem, kako mi je bilo tisto noč. Tak pogreb, in nedolžen otrok, ki nikomur nič hudega storil ni! O Jezus! O Jezus!“

Nekaj časa je vzdihovala, nakar je še dostavila:

„Ali brez pogrebcev moja Špelica ni ostala. Ko jo pod Malenskim vrhom pripeljem do prvega ovinka v gozdu, pogledam na tratino pod seboj, pa ti jo primaha tam doli rjav in kosmat zajček. Kak streljaj od mene skoči na pot. Prav nič se ni bal mojega mrtvega otroka. Sredi pota séde, prav čudno maha z ušesi in si mane z nožico kuštravo glavo. Oči si briše, sem si mislila. Na vse to izgine v bukovje, a povem ti, še trikrat je žival prekrizala pot; vselej je obsedela in si brisala gobček. In vidiš, Bog je poslal tega pogrebca, ker ni bilo ljudi! O Jezus, jaz sem kaj prestala tisto noč!“

Še mnogo sta mi potožila, ali Luca je potem vodila prvo besedo.

„Otroka sem pokopala, moža so imeli v Gradiški, fantič pa je moral v službo, ker ga doma preživeti nisem mogla. Bila sem zapuščena ko zapuščena ptica pozimi. Leta so tekla, nato pa sem šla k cesarju.“

Vprašam: „Na Dunaj?“

„Tja, kjer je cesar. Dohtar“ — tu je v moje veliko zadoščenje imenovala našega prijatelja Karla — „mi je vse lepo napisal in v posebnem listu je prosil vse kristjane, naj mi gredo na roko, ker ne govorim nemškega jezika. Nič mi ni računal in še nekaj za pot mi je dal. Hvala Bogu, da so še dobri ljudje na svetu!“

Na dolgo in široko mi je pripovedovala, kako se je vozila na Dunaj, kako je ondi iskala cesarja, kako so ji vzeli prošnjo, da cesarja ni videla, da pa ji je ta vendarle pomilostil moža.

„Zdaj, zdaj imam moža,“ je končala. „Obleko sem mu kupila, da se je napravil, kakor vidiš.“ Ponosno je migala z glavo: „Ali ni čeden?“ Čeden sicer ni bil, ker je nova obleka visela na njem, kakor na plotu, a pritrtil sem, da je čeden.

Tiho je dodala: „Doma pa mu nimam kaj skuhati. Ni pšena, ni moke in drugega nič. Prvo noč bo moral v posteljo brez večerje.“

Obmolnila je ter me kimaje gledala od nog do glave. Nato je vprašala:

„Ali kaj prida zaslužiš?“

Videl sem, da je s strahom pričakovala mojega odgovora.

„Nekaj že.“

„Toliko, da lahko živiš?“

„Prav lahko!“

Sedaj je trepetala vsaka črta na upadlem obrazu, dokler ni polagoma iztisnila iz sebe, da bi jima kaj posodil in, pri ljubem Bogu! ne podaril. Kmalu smo bili edini, da jima posodim, da si bosta imela s čim kupiti živeža na Malenskem vrhu in da si potem tudi kravo kupita, brez katere jima ni bilo izhajati.

Res smo nato pri Posevčniku na Malenskem vrhu ku-

pili moke in drugih potrebščin. Trgovec pa nam je pridal vrečico, katero smo napolnili in katero je potem ves srečen nosil Skalarjev Šimen.

Pri odhodu je Posevčnik omenjal, da je vsa vas v ognju in da bi morda ne kazalo, da bi se danes vračala domov.

Pa smo jo le odrinili proti Jelovemu brdu, kjer je bilo splošno mnenje, da „morivec“ ne sme v vas.

Približali smo se prvim hišam.

Čuli smo vpitje in opazili, da so ljudje vihteli kole in vile. Razlegal se je krik: „Živ ne pride v vas! Če je oni pod zemljo, naj gre ta za njim!“ V prvi vrsti je divjal Kalar, ki je v rokah nosil zakrivljene gnojne vile. Tudi nekaj žensk je kričalo vmes, in še celo otročaji so tiščali količe v slabotnih rokah.

Ta dva sta obstala in od groze skoraj okamenela. „Moli, Luca!“ je zaječal Šimen. Krčevito je tiščal vrečico k sebi, snel črni svoj slamiček z glave, z desnico pa pričel delati velike križe čez potno svoje čelo.

Zadonela je veličastna molitev o Kristusovem trpljenju, in stepeni in jokajoči glas kimajoče Luce je presegal vpitje množice. — Kakor veste, nisem bil nikdar posebno vnet za molitev, ali ta prilika me je preobvladala in razoglav sem korakal za onima, ki sta v silnih stiskah iskala pomoči pri Njemu, ki je nekdanj trpel za solzni naš svet. Že smo dospeli do sovražne tolpe. Za Blegašem je sonce zatnilo in senca je legala po krajini. Kakor jok je bil čuti Luce skrhani glas: „ki je za nas krvavo bičan bil, ki je za nas s trnjem kronan bil, ki je za nas križan bil.“ Preplašena ženska ni ostala pri enem; vse skupaj je mešala, tako da je sedaj molila k Onemu, ki je za nas križan bil, potem pa zopet k Onemu, ki je za nas s trnjem kronan bil. Presunilo me je tako, da sem skoraj videl, kakor bi stopal s trnjem ovenčani in krvavo prebičani Odrašenik s svojim križem pred nami.

In ta dva sta nosila križ z Njim!

Ljudstvo je obmolnilo. Že je nekaj količev odletelo v stran. Matere so pograbile po otrocih in tudi možje so iz-

Prezgodnji grob

Po cesti se pomika sprevod temno oblečenih ljudi. Sneg rahlo naletava, kakor da bi tudi nebo jokalo za mojim fantom. Ali je kdo v tem dolgem sprevodu, ki zares žaluje za njim? Da: mati, oče, brat in jaz. Nihče se ne zmeni zame, ko tiho korakam na koncu kolone. Ne poznajo me, saj tudi jaz nikogar ne poznam. Zaradi spodobnosti so prišli na pogreb. Meni pa je tako hudo. Molčim, moje misli pa hitijo v preteklost. Le dva dneva sta minila od takrat, meni pa se zdi vse tako daleč, daleč. Vračala sem se v mesto in ti si me prišel čakati na postajo. Nisi hotel, da bi se prerivala na avtobusu. Spominjam se najinega pogovora.

»Kmalu bo tvoj god,« si mi dejal. »Ali

ga boš praznovala z mano?« Zmignila sem z rameni.

»Dobro veš, da me doma ne bi pustili s tabo, Milan. Baje sem še premlada, da bi imela fanta.«

»Bova že uredila, da bo prav. Tvoj god bova praznovala dan prej, da doma ne bodo vedeli za to. Bili bi sami, ti in jaz. Bobjana in Jure. Presenečenje imam zate.«

»Presenečenje? Kakšno?«

»Videla boš oni večer, ko pridemo skupaj.«

»Ne bom vzdržala tako dolgo. Milan, moral mi boš povedati prej.«

V tvojih očeh je zasvetila hudomušna iskrica, obraz pa je le s težavo ostal resen.

V mesto

Premetavam se v postelji. Ne morem spati. Saj grem jutri: jutri bo nov dan in jaz grem v mesto. Tam bom hodila v šolo.

Zadnjič sem se pogovarjala s sosedom. Dejal mi je:

„Tam pa boš spoznala kakega mestnega ‚frajerja‘ in nas še pogledala ne boš!“ Le namuznila sem se, češ, bomo videli. Da, jutri se bo moje dosedanje življenje predrugačilo.

V nočni svetlobi, ki prihaja skozi slabo zatemnjena okna, vidim svojo potovalno torbo; v njej so knjige, zvezki, perilo. Knjige so težke. Toda jih bom že kako nosila. Učiti se iz njih bo teže. Če pa hočem nekoč nekaj postati, se moram učiti. Mogoče so moje sanje kot gradovi v oblakih, ki se razblinijo, ko zadenejo ob resničnost? Ne delam si prevelikih iluzij, toda vseeno sem se odločila za šest let študija. Marsikdo mi reče:

„Kaj boš ti! Šest let, to je zate preveč, raje bi ostala doma ali pa bi šla v kako gostilno ali trgovino.“

Vse to je res. A hočem postati nekaj. S trdno voljo in vztrajnostjo mogoče tudi bom. Čaka me trdo delo. Toda, če pogledam roke, ki so prekrute z žulji, vem, da bom napela vse moči, da dosežem nekaj, saj tudi do sedaj nisem lenarila. Vedno sem trdo delala, najsi bo v kuhinji ali na polju ali kjerkoli.

Mnogo sem premišljevala o svojem kratkem življenju, saj sem stara šele petnajst let. Včasih pa se mi zazdi, da jih imam že več, saj sem že toliko doživela. Zdaj pa me čaka še temeljita sprememba okolja. Bojim se mesta, ulic, direndaja, saj je naša dolinica tako mirna in lepa. Vse te stvari v mestu me bodo utesnjevale, saj doma vidim gozdove, travnike, polja, tam pa bodo le zidovi...

Včasih razmišljam: zakaj sploh moram v mesto? Ali ne bi bilo lepše doma, na njivi? Neka notranja misel pa mi pravi, da moram spoznati življenje v mestu in se nekaj naučiti. Želim postati učiteljica. Morda bo moj mladostni sen postal resnica? Ko sem bila še majhna, sem si predstavljala, da lahko postaneš vzgojitelj tudi, če ne greš v mesto. Zdaj, ko sem starejša, se le še nasmehnem svoji otroški misli. „Brez muje se še čevljev ne obuje,“ pravi mama.

Res, mnogo dela in krepkih živcev moraš imeti pri učenju, a vztrajnost, volja, delo in veselje do poklica ti omogoči, da premostiš ovire.

Nikoli nisi znal biti prepričljivo resen. Vse težave si premagoval z nasmehom...

»Se spominjaš najinega prvega srečanja?«

»Kako neumno vprašanje!« Takoj sem se pokesala, da sem izrekla ta stavek.

»Misliš, da res tako hitro pozabim? Zasmilila se mi je deklica, ki je z objokanimi očmi strmela v vodo. Se še spomniš kdaj na Jožeta?«

Odkimala sem ti. Vedel si, da nisem odkrita, toda odpustil si mi to majhno laž. Razumel si me, samo ti si vedel za moje razočaranje. Tudi jaz nisem bila tvoja prva ljubezen, tudi ti ne boš nikoli pozabil svetlolase Sonje.

Kako hitro je minila najina vožnja!

*

Sedaj je vse končano. Tebe ni več, Bobjana in Jure sta se večeraj razšla, jaz ne bom nikdar izvedela, kakšno presenečenje si mi pripravil. Poljubljala sva se, nihče ni slutil, da je to zadnjikrat. Mudilo se ti je k stricu, ki je imel rojstni dan; vso noč ste proslavljali. Zgodaj zjutraj si se odpeljal v službo. Zadnje, kar si slišal, je bilo »tresk«: težak tovornjak je prekinil tvojo življenjsko pot. Nikoli več te nisem videla, nikoli hotela pogledati tvojega bledega obličja. V mojem spominu boš ostal vedno moj lepi fant z modrimi očmi in svetlo rjavimi kodri.

Še sedaj komaj verjamem, da ležiš v tisti leseni krsti. Kako rada bi, da bi bile to le moreče sanje! Toda vse je zaman.

Iz razmišljanja me prebudi zvok: Milan je že v jami, kepe prsti padajo na krsto. Poljubim temno rjavo prst in iz jame se začuje votel zvok, ko vržem vanjo kupček zemlje. Z očmi, polnimi solz, skoraj zbežim s pokopališča.

Vračam se mimo tvoje domačije. Pred njo leži kup pločevine, ostanek rdečega avtomobila. Pred sabo gledam železno gmo-to in ne morem verjeti, da sem še pred dvema dneva sedela na sedežu, ki je sedaj pokrit s strjeno krvjo...

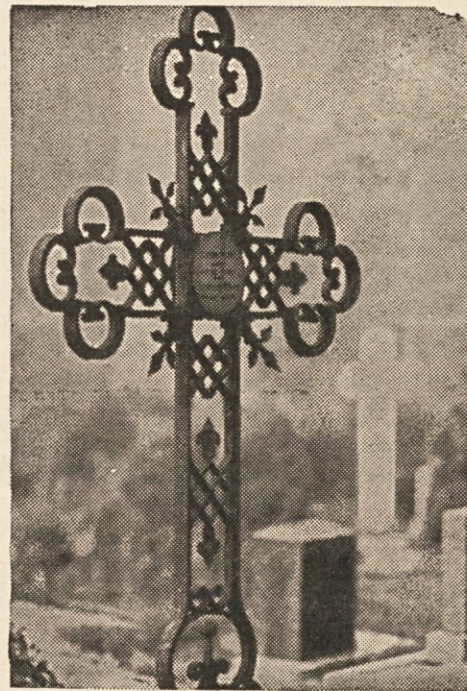
Humor tudi pred smrtjo

Feldmaršal Lannes, Napoleonov general in ljubljenec, vojvoda pl. Montebello, je bil v bitki pri Aspernu pred Dunajem leta 1809 smrtno ranjen; zadela ga je avstrijska topovska krogla. Zdravnik mu potipal žilo in skomizgne pomembno z rameni. S slabotnim nasmehom na ustnicah ga vpraša Lannes:

»Doktor, ali imate kak strokoven izraz za to, kako moja žila bije?«

»Nimam ga.«

»No, vam ga povem jaz. Moja žila bije smrtne udarce.«

DANA:

Joj, bratje in sestre!

Sivi oblaki čez nočno nebo, iz sivih oblakov megleno rosi in kapljica vsaka boli, le boli in s kapljico vsako vse bolj je bolno.

Mordá je v tem mraku kdo lučko prižgal, mordá tam na grobu pomolil je kdo; zdaj pa se v dežju ta lučka bori in v smrtnem boju se pne tja v nebo.

Kako je pokojnim vam danes — nocej? Skoz zemlje odejo vam voda polzi in v hišice tesne utira si pot. Joj, bratje in sestre, vas nič ne mrazi?

Joj, bratje in sestre pod črno zemljo, kako vam je v vaših domovih? V molitev še sklepate mrtve roke: li čujete kaplje, kako vam bijó? Joj, bratje in sestre, vam ni li težko?

ginjali. Zadnji je odstopil še Kalar, vile je treščil na tlak pred hlevom.

V hipu ni bilo videti žive duše več. Ostal sem sam sredi vasi. Onadva pa sta odkorakala proti svoji podrti kočji, in še iz dalje se je čul stepeni in jokajoči glas Luce: „ki je za nas križan bil.“ —

Tako sem prišel tisti večer na Jelovo brdo.

III.

Kmet je kralj. Če ima dobro in čedno napravo, če ima primerno zemljo, da jemlje iz nje življenje in davek, če nima dolgov, pač pa polne hleve, in če ima še kopico zdravih in pokornih otrok, je kmet kralj, neodvisen od vsega sveta.

Tak kralj in gospodar je bil Presečnikov Boštjan na Jelovem brdu. Njegova hiša je stala prav pri koncu vasi. Zidana je bila in imela je tako imenovano „gorenjo hišo“, okrog katere je tekel lesen hodnik. Okna so tičala v okvirju zelenih, kamnitih stebričev, a z železom so bila tesno zapazena. Nad okni je kraljeval sv. Ferjan ter s svojimi golido zabranjeval požare.

Tik hleva na dvorišču je ležal velik kup gnoja, a vzlic temu sta se povsod kazala snaga in red. Na steni je viselo raznovrstno orodje, da je bilo takoj pri roki. Tnalo je bilo pometeno in glavna pot proti hiši je bila še celo s peskom posuta. Tik vhoda pri veži je tekla voda iz umetnega vodnjaka, ker so Presečnikovi že v tistih časih imeli svoj vodovod.

Pri tej hiši si se takoj čutil domačega, ker ni bilo v vsi naselbini ničesar, kar bi bilo ustvarjalo kaj nesoglasja. Vse se je strinjalo in ujemalo.

Bila je že noč, ko sem stopil v vežo. Dolga ta veža se je končala v mogočno kuhinjo, visoko obokano. Kadar je visoki ta obok bil poln mesa, ki se je obokni sušilo, je človeku posebno dobro del pogled na njegovo blagoslovljeno višino. Obok kuhinje in tudi veža sta bila zavita v saje, od katerih je pri južnem vremenu kapalo ter se svetlo nabiralo na tlaku. Nad tem se tiste dni

še nihče ni spotikal; bila je to nekdanja navada, tako da je kapalo že pri starem očetu in brez dvojbe tudi že pri tega očetu.

V veži je vladala tema, samo od ognjišča sem se je svetilo. Tam se je togotila ženska, da niso burkle popravljeni, da ni mogoče loncev pristavljati in da so moški vsako leto bolj zanič.

Glas te ženske mi ni bil neznan in vedel sem tudi, komu velja ta jeza in srd. Bila je dekla Liza, ki je pred petimi leti že tudi služila pri Presečnikovih. A njena beseda je veljala hlapcu Danijelu — pomislite, to cokljarsko ime v tem olikanem pogorju! — ki je prav tako že dolgo vrsto let služil pri Boštjanu.

Že večkrat sem omenjal, da je tedanji čas imel svoje posebne navade.

Med take navade je spadalo tudi, da sta se štela hlapec in dekla, če sta služila daljšo dobo pri dobrem gospodarju, za nekako zaročena z namerom, da se vzameta, kadar si dosti prislužita.

Ta zaroka je vezala tudi Lizo in Danijela, ker sta že več nego deset let služila skupaj. In res je ona varčevala, kar se je dalo, a Danijel — že ime kaže, da je bil svoj čas prinesen iz Trsta — je bil falot, ki je nalagal zaslužek najrajši v svojem lastnem grlu. Ta ljubezen torej ni bila brez viharjev: prav rado se je bliskalo in včasih je še celo treskalo.

Danes je pri ognjišču treskalo:

„Pri ljubem Bogu nisi zanič! Še podkuriti nimam s čim, ti grdoba lena!“

Mimo mene je prikrevljal Danijel s kozavim svojim licem. Imel je desno nogo krajšo od leve, ker se je sploh pri vsakem Tržačanu — pri nas smo jim rekli Tržani — kazala kaka telesna hiba. Kmalu se je prigugal nazaj in nosil je polno naročje ravnokar naklanih trsak. Vrže jih pred ognjišče rekoč:

„Že zjutraj sem ti jih nasekal. Saj zmerom mislim nate, Lizika!“

Zadnjo besedo je nekako sumljivo izgovoril, tako da

se je lahko čulo za „Liziko“ ali pa tudi za „Lisko“, kravo v hlevu. Liza jo je umela za kravo.

„Ti vrag črni!“ Pograbila je za oklešček ter udarila za Danijelom, ki jo je urnih peta odkuril iz veže. —

Vstopivši v hišo, opazim Boštjana za mizo. Kar čutil sem, kako se je v njem vse vnelo od veselja, da ga obišče sorodnik. Takrat je imelo pri nas sorodništvo še nekaj cene, in če si sorodnika obiskal, si vedel, da si prišel k svojim ljudem. Vzlic temu pa Boštjan pri mojem vstopu niti izza mize ni vstal. In da bi si bila v roko segla, o tej gosposki šegi tista leta v Jelovem brdu še govoriče ni bilo! S svetlim očesom me je pogledal in dejal:

„No!“

In jaz sem odgovoril:

„No, da ste le zdravi!“

Nato je Boštjan zaklical svoji ženi, da naj prinese „štöber“ in luč. Tedaj v našem pogorju še ni vladal „smrdljivec“, pač pa je v leščerbah gorelo laneno olje. Leščerbe so stale na štöbrih, majhnih, lesenih stebričkih, odkoder je izhajalo prejkone tudi ime. Če se je v kaki gostilni nabirala nevihta, je gospodar najprej ukazal gospodinjji ali dekli, da je spravila štöbrčke v kraj, ker so bili za tepež pripravno orodje. Danes ne iztaknemo štöbra več v kmečkih hišah, od Škofje Loke pa do Cerknega ne! Laneno olje je podleglo in smrdljivi bratec gospodarji na mizah. Mlajši zarod pa nima več pojma o prej tako potrebni premičnini. Kultura je vzela štöbre!

Barba je nekaj odlašala. Ko je prinesla štöber in plamtečo leščerbo, sem opazil, da je morala že vedeti o mojem prihodu. V kratkem času si je preoblekla srajčnik — tudi to, za naše ženstvo tako karakteristično oblačilo je zagazilo v pozabo — kateremu se je videlo, da prihaja iz perila. Tudi nov predpasnik si je bila pripasala.

Barba je bila še vedno postavna žena. To sem ji tudi v obraz povedal, tako da se je zadovoljno zasmejala. V tem pogledu ste ženske vse enake, in najsi nosite svilene, s čipkami obrobljene dolge srajce ali pa kratke, na rokavih v gube nabrane srajčnike! (Dalje prihodnjič)

Ob petdesetletnici Svetovnega dneva varčevanja 31. oktobra 1974

vsi k

Zvezi slovenskih zadrug v Celovcu

in k domačim

Posojilnicam

BILČOVŠ
BOROVLJE
CELOVEC
DOBRLA VAS
GALICIJA
GLINJE
GLOBASNICA
HODIŠE

ŠT. JAKOB v Rožu
ŠT. JANŽ v Rožu
KOSTANJE
KOTMARA VAS
LEDINCE
LOČILO
MARIJA NA ZILJI
PLIBERK

PODLJUBELJ
PODRAVLJE
SELE
SLOVENSKI ŠMIHEL
ŠKOFIČE
ŠMARJETA v Rožu
ŠMIHEL pri Pliberku
ŠTEBEN pri Beljaku

ŠT. TOMAŽ
VELIKOVEC
VOVBRE
ZILJSKA BISTRICA
ŽELINJE
ŽELEZNA KAPLA
ŽVABEK